

Pocitové mapování

pro žáky základních škol

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

multikulturální
centrum
praha

Úvod:

Program pro 8. a 9. ročníky základních škol umožňuje žákům za pomoci pocitových map coby nástroje participace občanů vyjádřit svůj pohled na město, kde se pohybují. Žáci se seznamují s pojmem veřejný prostor mimo jiné prostřednictvím problematiky diskriminace a dalších forem vylučování, aby věděli, jak zareagovat, když se s něčím podobným sami setkají. Před samotným pocitovým mapováním je věnován dostatečný prostor seznámení žáků s mapovými podklady, se kterými budou pracovat.

Program se skládá z 10 devadesátiminutových seminářů a metodické materiály jsou na úrovni témat rozpracovány také pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem. Konkrétní pokyny pro práci s touto skupinou žáků jsou uvedeny vždy na začátku metodických materiálů k příslušnému semináři. Díky tomu může program dobře fungovat při společném vzdělávání ve třídách, kde jsou i žáci pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem.

Obsah

ZŠ T1 S1 – Komu patří město 1	7
ZŠ T1 S2 – Komu patří město 2	27
ZŠ T2 – Jaké chceme město	49
ZŠ T3 – Jak dobře známe město	67
ZŠ T4 – Jak využíváme město.....	89
ZŠ T5 – Pocitové mapování.....	105
ZŠ T6 – Mapování v terénu	119
ZŠ T7 – Příprava prezentace	131
ZŠ T8 – Prezentace.....	145
ZŠ T9 – Reflexe.....	159

Komu patří město 1

Časová dotace: 90 minut

15 min 20 min 40 min 15 min

Cíl: Žáci se seznámí s pojmem veřejný prostor a uvědomí si své vlastní zájmy vzhledem k veřejnému prostoru.

Pomůcky:

- flipchartové papíry
- fixy
- dokument **ZŠ_T1_S1 Pracovní listy**
- prezentace **ZŠ_T1_S1 Prezentace**

Úvodní text pro učitele

Cílem prvních dvou hodin tématu Komu patří město je pomoci žákům, aby si uvědomili své vlastní zájmy ve vztahu k veřejnému prostoru. Aktivity rozvíjí žákovskou imaginaci vzhledem k veřejnému prostoru, který je obklopuje.

Je pravděpodobné, že velká část žáků vnímá veřejný prostor kolem sebe jako něco daného, nezměnitelného, případně jako prostor, o jehož podobě rozhodují „ti druzí“. Přesně tento pocit může být v budoucnu bariérou k tomu, aby žáci porozuměli tomu, jaká mají vůči městskému prostoru práva i povinnosti, a aby se cítili jako plnoprávní občané, kteří mohou prosazovat své zájmy a spolurozhodovat o tom, co se jich bezprostředně týká. Pocitové mapování je v rámci programu žákům nabízeno jako vhodný a jednoduchý nástroj pro vlastní participaci na rozhodování o podobě veřejného prostoru. První seminář proto nenásilně rozvíjí prostorovou představivost i schopnost práce s mapou.

V prvních hodinách programu je zásadní, aby učitel žáky za jejich úsilí a práci chválil a výsledky skupinové práce dostatečně

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Žáci během programu rozvíjí především hodnoty demokracie a spravedlnosti, když se seznamují s pocitovými mapami jako nástrojem participace občanů na správě místa, kde žijí.

Postoje

Co se týče postojů, program rozvíjí především otevřenost k odlišným názorům, sebedůvěru a toleranci k nejednoznačnému. Tyto postojevé vlastnosti jsou rozvíjeny především během skupinové práce, která podněcuje vlastní fantazii a učí žáky i spolupracovat a domluvit se na společném postupu.

oceňoval. Při hodnocení je podstatná nápaditost a schopnost obhájit a vyargumentovat své nápady. Není důležité, jak graficky zdatně skupiny vytvoří své mapy, ale zda v mapách zachytí všechno, na čem jim záleží. Ze zpětné vazby od učitele by žáci měli pochopit, že v celém programu nebudou hodnoceni za své naučené znalosti, ale za to, jak dobře a srozumitelně dokážou formulovat svá stanoviska a názory.

Pracovní listy slouží žákům jako průvodce vzdělávacím programem. Žáci je mohou využít v průběhu výuky nebo doma v rámci individuální reflexe programu. Pro některé aktivity jsou pracovní listy nezbytné. Učitel může využít pracovní listy i ve chvíli, kdy se žáci přestanou soustředit a bude třeba, aby se opět dokázali zaměřit na program.

V průběhu testování vzdělávacího programu na základní škole nemohli být někteří žáci přítomni ve škole ani v rámci online výuky. Jejich učitelka jim proto vytiskla pracovní listy a žáci je vyplňovali doma v rámci distanční výuky. Pracovní listy pomáhaly rozvíjet žákovskou fantazii při přemýšlení o ideálním prostoru, kde by chtěli trávit čas.

Dovednosti

Mezi důležité dovednosti patří v této části programu především aktivní naslouchání, empatie a spolupráce. To vše mohou trénovat žáci především během práce ve skupinách.

Znalosti

Žáci v průběhu programu získávají především znalosti z oblasti politiky, lidských práv, kultury, životního prostředí a udržitelnosti. Dozvídají se totiž o tom, kdo a jak rozhoduje o podobě veřejného prostoru a jak oni sami mohou tato rozhodnutí ovlivnit.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online].

[cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

Cíl: Zahájit spolupráci s městem či městskou částí.

Postup

1. Učitel osloví město nebo městskou část s nabídkou partnerství po dobu realizace vzdělávacího programu. Obrátit se lze například na odbor územního plánování nebo rozvoje. Některé obce jsou součástí [Národní sítě Zdravých měst](#) a na úřadě zaměstnávají koordinátora, který má tuto oblast na starosti. Jinde je zřízeno dokonce přímo na úřadě oddělení strategického rozvoje a participace. Koordinátoři, kteří pracují na těchto odděleních a odborech, jsou ideálními osobami pro oslovení s nabídkou spolupráce.
2. Učitel představí oslovenému zaměstnanci úřadu vzdělávací program a může se samozřejmě odkázat přímo na zveřejněnou vzdělávací metodiku. Společně pak proberou možnou podobu spolupráce. Město může třeba navrhnout lokality, které by žáci mohli zmapovat, protože pro další plánování je třeba znát i názor této cílové skupiny. Může jít například o park v okolí školy, prostranství, kde město plánuje vybudovat víceúčelové hřiště pro mládež, ulici vedoucí z nádraží ke škole, kterou chce město v následujících letech zrekonstruovat atd. Součástí dohody může být ale samozřejmě i cokoliv dalšího – exkurze pro žáky na městském úřadě, přednáška o participativních metodách plánování od zaměstnance úřadu, spolupráce na organizaci různých akcí ve veřejném prostoru atd.
3. Učitel spolu s pracovníkem úřadu domluví podmínky a přibližný termín možné prezentace pocitové mapy před zaměstnanci úřadu. A rovněž s lidmi z úřadu domluví, jakou podobu bude mít jejich zpětná vazba na práci žáků.

1. Fáze: Úvod

Cíl: Uvést program a seznámit s ním žáky.

Metoda: Výklad

Postup:

1. Učitel uvede program, vysvětlí žákům, že je jeho cílem vytvořit pocitovou mapu míst ve městě, v němž chodí žáci společně do školy. Učitel žákům vysvětlí, že tvorba pocitových map je jednou z možností, jak občané mohou informovat samosprávu o tom, jak vnímají prostředí města a co potřebují. Pocity mapy totiž nezobrazují pouze území, ale mapují také pohled obyvatel na místa, kde žijí a kde se pohybují. Učitel zároveň žákům ukáže, jak taková pocitová mapa míst vypadá a co vlastně budou tvořit. Vysvětlí jim, proč se rozhodl program se žáky uskutečnit – chce, aby žáci získali možnost vyjádřit svůj názor. V rámci programu lépe poznají okolí školy, naučí se dívat kolem sebe a vnímat, jak to kolem nich vypadá. V závěru programu budou žáci prezentovat svou pocitovou mapu vedení města.

TIP:

Jako příklad pocitové mapy může učitel ukázat reálnou pocitovou mapu, kterou nechalo vytvořit vedení města. Při testování programu na teplické základní škole učitelka ukázala žákům dopravní pocitovou mapu Teplic z webu: <https://www.pocitovemapy.cz/doprava-teplice-2018/nahled>. Bylo by vhodné, aby si učitel mapu předem prohlédl a žákům ukazoval konkrétní zajímavá místa nebo zajímavé poznatky respondentů. Zmíněná mapa je zaměřená výhradně na problém dopravy, proto může učitel žákům vysvětlit, že tématem pocitové mapy může být i něco jiného – například možnosti trávení volného času, městská zeleň, bezpečnost lokalit apod. Vhodným příkladem je třeba pocitová mapa Litoměřic: <https://www.pocitovemapy.cz/litomerice-2016/nahled>.

TIP:

Pokud je již navázána spolupráce s městem / městskou částí, je dobré toto žákům sdělit. Netvoří projekt „do šuplíku“, ale něco, co má reálnou hodnotu a výstup, který bude zajímat reprezentaci města / městské části.

2. Učitel žákům řekne, že v první části programu se dozví, co tvoří veřejný prostor a komu vlastně patří to, co se nachází na území města.

3. Učitel žákům řekne, aby se nebáli ptát, pokud jim něco nebude jasné, a vyjadřovat se v průběhu celého programu (samozřejmě nahlas, před celou třídou a postupně, aby nikomu neskákali do řeči). Učitel v průběhu programu žáky konkrétně popisně oceňuje za to, co se jim daří.
4. Učitel po celou dobu ověřuje, zda žáci rozumí termínům, které v průběhu výuky zazní a které budou používat.
5. Učitel rozdá žákům vytištěný dokument **ZŠ_T1_S1 Pracovní listy** a upozorní je, že pracovní listy jsou hlavně pro ně, najdou v nich důležité informace z programu a otázky i náměty k vlastním úvahám. V průběhu výuky budou žáci s pracovními listy pracovat, nebo se díky nim mohou vrátit k probíraným tématům doma.

2. Fáze: Soukromé vs veřejné

Cíl: Žáci poznají rozdíl mezi soukromým a veřejným v prostředí města.

Metoda: Práce ve dvojicích

Postup:

1. Učitel žákům promítne prezentaci **ZŠ_T1_S1 Prezentace** a u každé fotografie se zeptá, který prostor je soukromý a který veřejný. Poté, co se ze třídy ozve tip, učitel ho potvrdí nebo vyvrátí a vysvětlí, proč to tak je.

TIP:

Základní rozdělení na veřejný a soukromý prostor může učitel v diskusi se žáky ještě trochu problematizovat. Například:

Městský park

je veřejným prostorem, ale město může např. upravit návštěvní dobu a na noc třeba zavřít bránu.

Rodinný dům

je soukromým prostorem, ale na jeho stavbu musí majitel pozemku získat stavební povolení.

Obchodní dům

vypadá na první pohled jako veřejný prostor, dokonce tam často bývají různé fontány, lavičky k sezení atd. jako v parku, ale jde o soukromý prostor a o jeho konkrétní podobě nemůže rozhodovat vedení města.

Hromadná doprava

hromadné dopravní prostředky jsou poloveřejným prostorem, protože cestující musí splnit určité podmínky při vstupu – zaplatit jízdné. Některé linky provozují kraje či města, jiné soukromé dopravní společnosti.

Nemocnice

veřejné nemocnice jsou určeny všem, kteří potřebují jejich služby a mají zdravotní pojištění. I tady ale platí přísná pravidla, kde a za jakých podmínek se mohou v nemocnici lidé pohybovat, jde tedy také o poloveřejný prostor.

Škola

veřejné školy jsou také poloveřejným prostorem, protože do nich nemůže vstoupit každý (například kvůli bezpečnosti). Výuka na základních školách není určena pro širokou veřejnost, ale pouze pro žáky dané školy. Na rozdíl třeba od přednášek na vysokých školách, které může navštívit kdokoliv.

15 min

20 min

40 min

15 min

Cesty	jde o veřejný prostor, ale silnice, koleje a další cesty mohou být ve správě různých měst či dopravních společností.
Továrna	jde o soukromý prostor, který slouží k podnikání. Ale například kouř z komínů výrazně zasahuje do veřejného prostoru, proto je věcí veřejného zájmu, aby kouře nebylo tolik a lidem se zbytečně neničilo zdraví.
Divadlo	stejně jako galerie nebo třeba muzeum slouží veřejnosti, ale majitelem může být soukromá osoba. Jde o poloveřejný prostor. Návštěvníci tam musí zaplatit vstupné a někde by měli dodržovat určité společenské zvyklosti (např. co se týče oblečení).
Náměstí	je veřejným prostorem, lidé tady mohou pořádat demonstrace, shromáždění apod.
Ulice	je veřejným prostorem (tj. pro všechny), ale její podobu mohou významně ovlivňovat přímo lidé, kteří v ní bydlí. Ti také často vyjadřují svůj nesouhlasný postoj např. k plánované výstavbě, otevření baru či jiných podniků v bezprostředním okolí svého bydliště.

2. Když si učitel bude jistý, že žáci rozdílů rozumí, požádá žáky, aby si ve dvojicích popovídali o tom, která místa ve veřejném prostoru mají nejraději. Po pár minutách se žáků zeptá, která místa vyjmenovali oni a která jejich spolužáci. Učitel místa zapisuje na tabuli a může zmínit i četnost: např. park (2×), nábřeží (5×), lesopark (6×) atd.

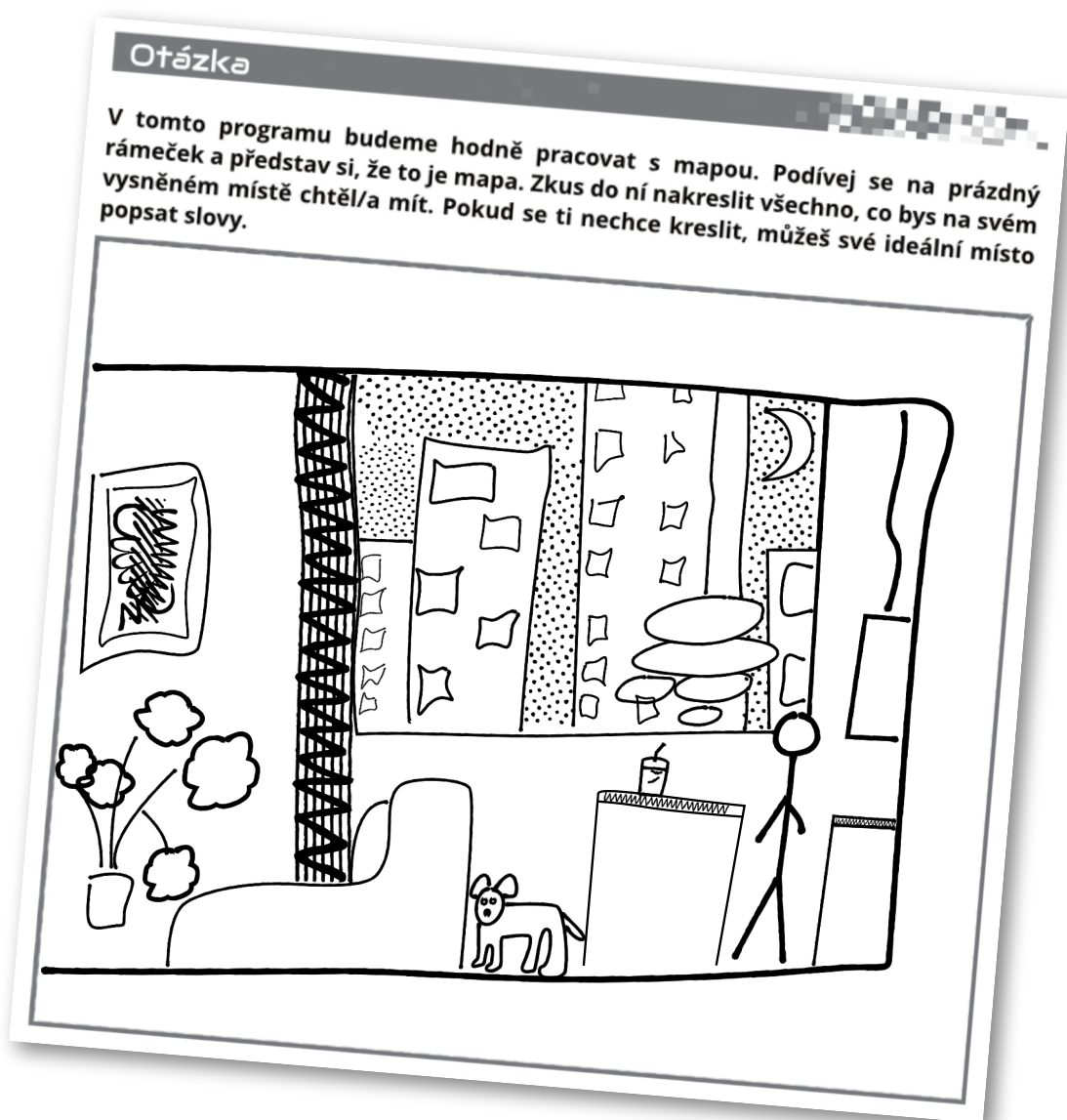
3. Fáze: Ideální veřejný prostor

Cíl: Žáci zjistí, co je pro ně ve veřejném prostoru důležité.

Metoda: Práce ve skupinách

Postup:

1. Učitel žáky vybídne, aby na chvíli zavřeli oči a představili si ideální místo/prostor/oblast, kde by chtěli trávit čas. Vede žáky k tomu, aby si místo ve své představě prohlédli a zamysleli se, jak to na tom místě vypadá, co tam mohou dělat, jaké je tam vybavení, co tam mají k dispozici, co se jim tam líbí apod. Poté žáky vybídne, aby každý sám za sebe své ideální místo nakreslil do pracovních listů (poslední otázka). Aby si dokázali místo lépe představit, mohou vyplnit i ostatní otázky z pracovních listů.

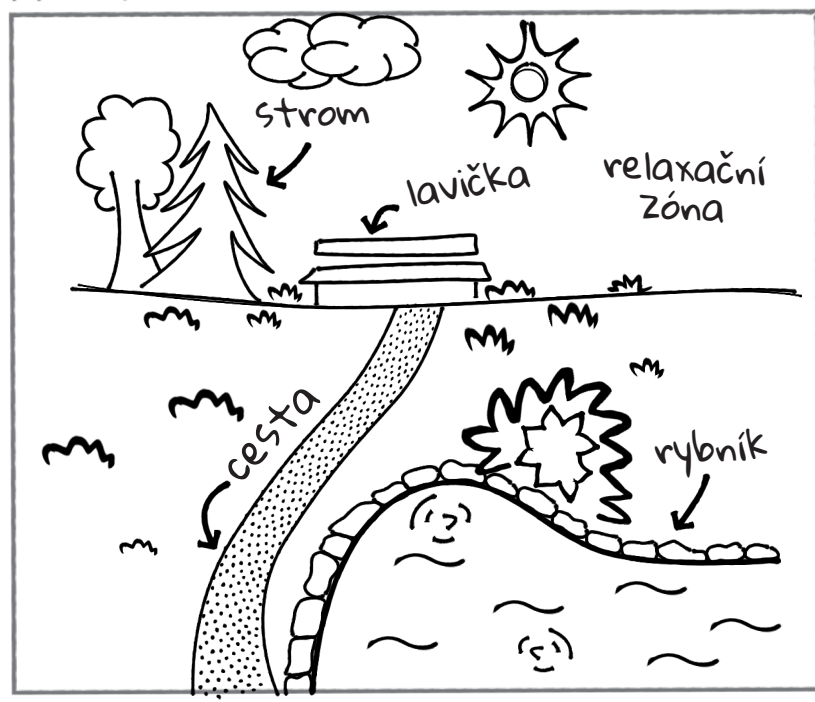

15 min 20 min 40 min 15 min

Otázka

V tomto programu budeme hodně pracovat s mapou. Podívej se na prázdný rámeček a představ si, že to je mapa. Zkus do ní nakreslit všechno, co bys na svém vysněném místě chtěl/a mít. Pokud se ti nechce kreslit, můžeš své ideální místo popsat slovy.

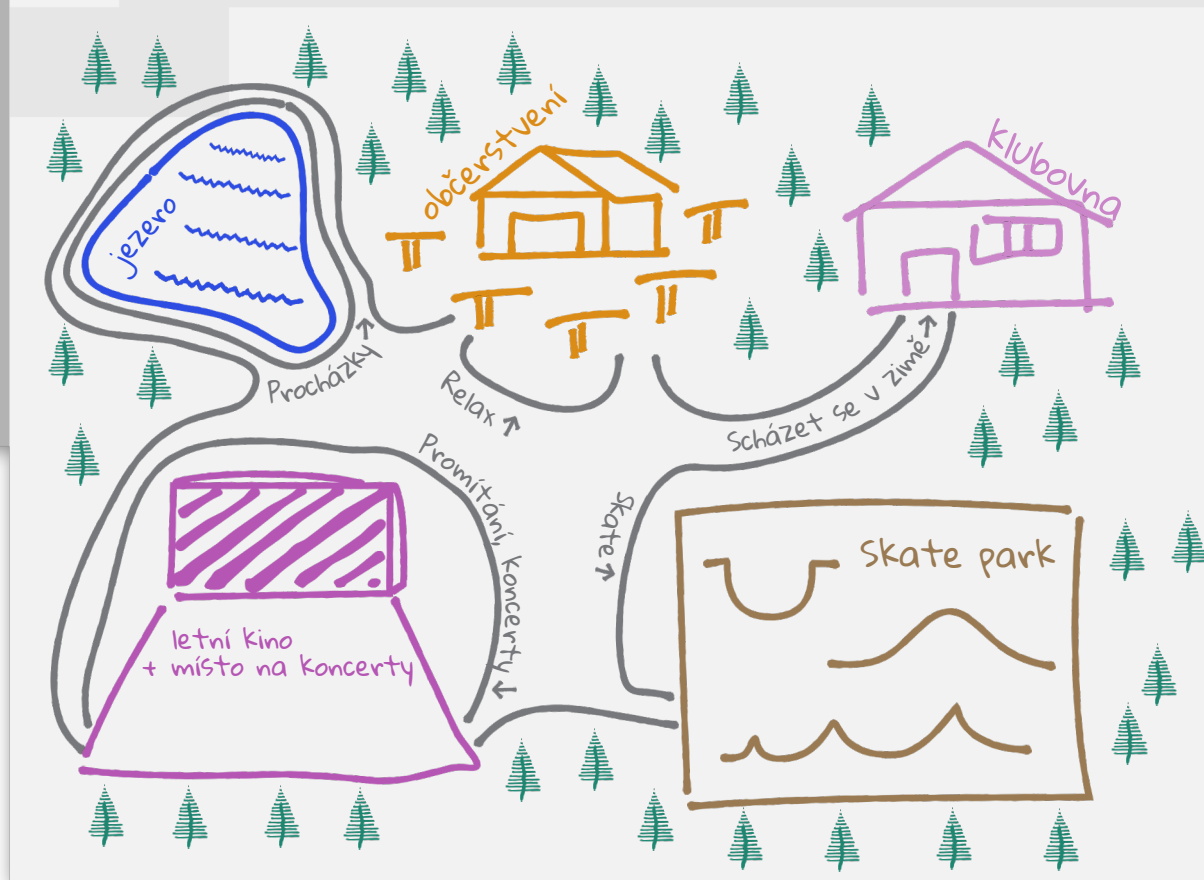
2. Až budou mít všichni žáci své vysněné místo nakreslené, učitel žáky rozdělí do 3–4 skupin. Každá skupina dostane flipchartový papír a fixy. Učitel žáky požádá, aby vytvořili ve skupině společnou mapu ideálního místa pro všechny členy skupiny. Všem by se tam mělo líbit, případně každý by si tam měl najít něco pro sebe. Mapa by tedy měla zohledňovat zájmy všech, kteří ji tvoří. Žáci se mohou mezi sebou domlouvat, přesvědčovat se a docházet ke společným rozhodnutím. Tato fáze by měla trvat max. 20 minut.

i TIP:

Žáci si nemusí být jisti, jak mapu nakreslit, nebo se mohou stydět kreslit před spolužáky. Učitel jim může na tabuli pro příklad nakreslit své vysněné místo a ukázat jim, že to není nic těžkého – při tvorbě mapy mohou používat základní symboly, nebo mohou jednoduše načrtnout předměty/budovy/prvky, které na mapě chtějí mít. Když něco nebudou umět nakreslit, mohou to do mapy vepsat.

i TIP:

Během testování reagovali žáci negativně na pokyn: „Vezměte si pastelky/fixy a namalujte...“ Jednalo se o žáky 9. třídy a připadalo jim dětinské, aby ve svém věku malovali obrázky. Proto je vhodnější, když učitel zvolí jiný výraz, který bude více odpovídat věku žáků. Například: „Vytvořte mapu.“; „Navrhněte plán ideálního místa.“; „Představte si, že jste architekti a můžete vytvořit návrh ideálního místa.“

3. Až budou mít jednotlivé skupiny mapu hotovou, učitel vyzve žáky ve skupinách k tomu, aby se zamysleli nad tím, kterým aktivitám by se chtěli ve vysněném prostoru věnovat. Aktivity mohou žáci vepsat vedle mapy, nebo do mapy samotné. Tato fáze by měla trvat max. 10 minut.
4. Skupiny si navzájem mapy představí a učitel nakonec shrne, co je pro žáky všech skupin společné – které prvky tam měli všichni, které aktivity jsou pro ně nejdůležitější. Tato fáze by měla trvat max. 10 minut.

TIP:

V této fázi je nutné, aby učitel žáky chválil a aby se kladně vyjádřil ke všem mapám. Nejde o jejich estetickou kvalitu, jde o to, aby si prostřednictvím nich žáci uvědomili své zájmy ve veřejném prostoru.

4. Fáze: Reflexe

Cíl: Žáci reflektují průběh semináře.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. Učitel se žáky reflektuje seminář. Ptá se například:
 - Jak se vám ve skupinách pracovalo? Za co byste ocenili sebe nebo někoho ze skupiny? Jak konkrétně jste pomohli své skupině?
 - Co bylo při práci ve skupině náročné a co byste potřebovali příště jinak?
 - Na čem jste se ve skupinách okamžitě shodli?
 - Na čem jste se shodnout nemohli a museli jste o tom diskutovat?
 - Zapojovali se všichni ze skupiny stejně? Dostal každý ve skupině prostor sdílet svoji představu ideálního místa?
 - Podařilo se každému ve skupině dostat na mapu to, co sám považoval za důležité?

TIP:

Pokud se ukáže, že někdo z žáků se příliš nezapojoval nebo jeho názor nebyl ve skupině vyslyšen, je dobré to tematizovat a rozebrat. Učitel může například říci, že podobu veřejného prostoru ovlivňuje spousta lidí a že se může i ve skutečnosti stát, že se na někoho nedostane. Protože by ale veřejný prostor měl být skutečně pro všechny, je dobré zapojit do rozhodování všechny. Často občan ani neví, že se právě rozhoduje o podobě jeho oblíbeného parku. Rozhodne se tedy bez něj a jemu se pak výsledek nelíbí. Učitel žákům může říci, že pocitové mapování je právě jedním ze způsobů, jak se mohou občané do rozhodování zapojit.

Komu patří město 1

Ulice měst a vesnic jsou plné míst, která kolemjdoucí lákají, aby se v nich zastavili a trávili tam čas. Někam mají lidé přístup kdykoliv a zdarma (například do parku), jinde se platí vstupné (například v muzeu nebo galerii). Všechna ta místa ale mají něco společného – jsou veřejně přístupná a tvoří **veřejný prostor**.

Veřejný prostor je opak prostoru **soukromého**, kam patří třeba rodinné domy nebo sídla firem. Zatímco o svůj dům nebo byt se stará ten, komu patří nebo kdo v něm bydlí, o veřejný prostor pečujeme všichni dohromady. O jeho podobě rozhodují lidé prostřednictvím svých volených zástupců v samosprávách obcí, krajů i celého státu. Aby se o veřejný prostor mohli starat opravdu dobře a zodpovědně, potřebují znát přání, názory a potřeby lidí. Dozvědět se to mohou třeba prostřednictvím **pocitových map**, kam obyvatelé zakreslí, jak se v mapovaném území cítí – kde se jim třeba líbí, kde se bojí, kde chtějí trávit čas a kterým místům se raději vyhýbají. Když se do tvorby pocitové mapy zapojí dost lidí, vedení obce může získat velmi přesnou představu o tom, jaký veřejný prostor obyvatelé chtějí a jak je třeba o město nebo vesnici pečovat.

Ty si se svými spolužáky vyzkoušíš také tvorbu pocitových map. Výsledky celotřídního mapování pak pan učitel nebo paní učitelka nabídne vedení města, kam chodíš do školy. Tvé postřehy, přání a stížnosti budou velmi důležité, protože mohou posloužit k tomu, aby se v okolí školy líbilo tobě i tvým spolužákům.

Nejprve se pojd' podívat na to, jaký veřejný prostor máš kolem sebe a jak se ti v něm líbí. Zkus odpovědět na následující otázky.

Otázka

Kde nejraději trávíš volný čas a proč se ti na tom místě tak líbí?

.....

.....

.....

.....

Otázka

**Kde bys mohl/a trávit čas, ale raději tam nechodíš, protože se ti tam nelíbí?
Co přesně ti tam vadí?**

.....

.....

.....

.....

.....

Otázka

Kdyby sis mohl/a vytvořit ideální místo, kam bys chodil/a po škole a byl/a tam až do večera, jak by vypadalo?

.....

.....

.....

.....

.....

Otázka

Co všechno bys na takovém místě dělal/a?

.....

.....

.....

.....

.....

Otázka

Kdo by tam byl s tebou?

.....

.....

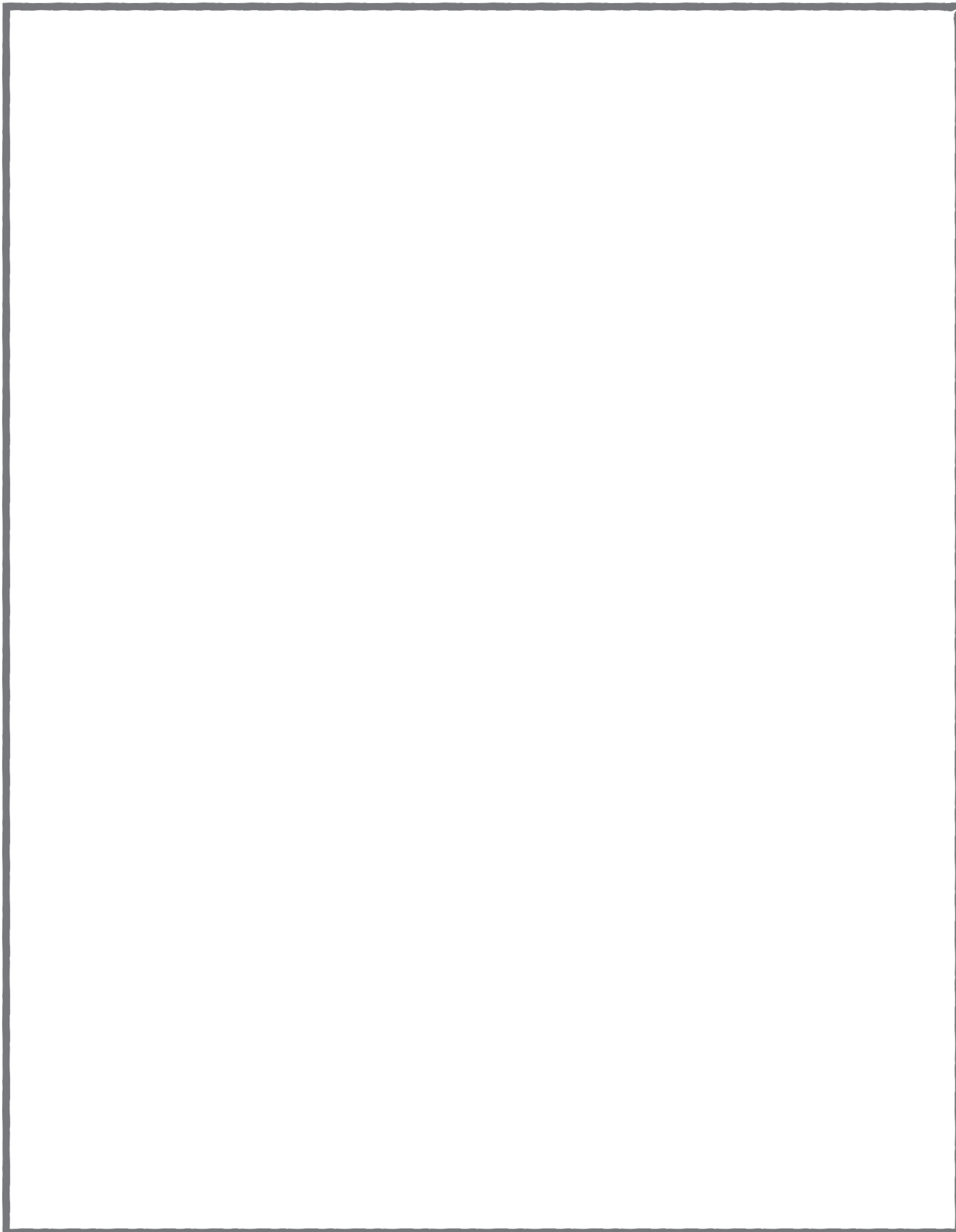
.....

.....

.....

Otázka

V tomto programu budeme hodně pracovat s mapou. Podívej se na prázdný rámeček a představ si, že to je mapa. Zkus do ní nakreslit všechno, co bys na svém vysněném místě chtěl/a mít. Pokud se ti nechce kreslit, můžeš své ideální místo popsat slovy.

Komu patří město 2

Časová dotace: 90 minut

5 m 10 m 30 min 30 min 15 min

Cíl: Žáci se zamyslí nad tím, kdo patří do veřejného prostoru a kdo je z něj neprávem vylučován.

Pomůcky:

- fotografie veřejného prostoru promítnutá na zeď nebo street view pohled na veřejný prostor
- flipchartové papíry
- fixy
- **ZŠ_T1_S2 Pracovní listy**

Úvodní text pro učitele

Žáci pocházející ze sociálně vyloučeného prostředí, kteří jsou zároveň příslušníky národnostních a etnických menšin, mohou mít s městským veřejným prostorem velmi odlišné zkušenosti než jejich spolužáci z majority. Je pravděpodobné, že se někdy setkali s nepřijetím, diskriminací nebo dokonce verbálními i fyzickými útoky kvůli své jinakosti.

Diskriminační jednání a předsudečné útoky jsou nezákonné a právně postižitelné.

S čím vším se tedy mohou ve veřejném prostoru žáci setkat?

DISKRIMINACE je méně příznivé jednání s lidmi kvůli jejich barvě pleti, národnosti, pohlaví, sexuální orientaci či identitě, zdravotnímu stavu, věku, víře, světonázoru nebo jinému podobnému znaku. Diskriminující osoba koná v souladu se svým normalizovaným předsudečným postojem a její konání nelze rozumně odůvodnit. Diskriminace ztěžuje nebo zcela znemožňuje přístup diskriminovaných ke vzdělání, zaměstnání, službám, bydlení nebo třeba zdravotní péči.

Diskriminací není přijetí žáka na základě talentových zkoušek. Naopak diskriminací je nepřijetí žáka do kroužku kvůli tomu, že je Rom a ostatní žáci či jejich rodiče si romské dítě v kroužku nepřejí.

Úřad veřejného ochránce práv rozlišuje přímou diskriminaci, která směřuje vůči konkrétnímu člověku, se kterým se zachází hůře než s jiným člověkem ve srovnatelné situaci. Nepřímou diskriminací se pak označuje jednání, při němž člověk zažívá horší zacházení na základě zdánlivě neutrálního kritéria – například kvůli zákazu vstupu se psy jsou vyloučeni i lidé s hendikepem v doprovodu asistenčních psů.

Diskriminace je zakázaná antidiskriminačním zákonem, který popisuje diskriminaci jako zásah do lidské důstojnosti, diskriminována proto nemůže být například firma nebo obec.

HATE SPEECH označuje nenávistný projev ve fyzickém prostoru i na internetu. Lze ho popsat jako verbální podobu předsudečného násilí, kdy pachatel slovně útočí na druhého člověka kvůli jeho etnickému nebo národnostnímu původu, náboženství, pohlaví, zdravotnímu stavu, sexuální orientaci nebo identitě, politickému názoru, sociálnímu statusu nebo kvůli příslušnosti k jiné podobné skupině.

MARGINALIZACE je proces, kdy se marginalizovaní ocitají na okraji společnosti a jejich členové v ní nemají adekvátní vliv. Souvisí to i se situací, kdy nejsou dostatečně zastoupeni v politickém i společenském životě. Příkladem může být podprezentace marginalizovaných skupin v médiích, kde nedostávají prostor k vyjádření ani u témat, která se jich bezprostředně týkají. Jiným příkladem může být absence politických práv u některých kategorií cizinců, kteří nemohou využít pasivního nebo aktivního volebního práva, přestože v České republice žijí a pracují.

PŘEDSUDEČNÉ NÁSILÍ NEBO TĚŽ NÁSILÍ Z NENÁVISTI (v angl. hate violence nebo hate crime ve smyslu předsudečných trestných činů) je motivováno předsudky a stereotypy vůči určité skupině lidí. Útočník si oběť vybere na základě její skutečné nebo domnělé charakteristiky, kterou oběť nemůže změnit (např. barva pleti) nebo nemůže být k této změně nucena (např. náboženské vyznání). Mezi tyto charakteristiky může patřit

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Důležitými hodnotami tohoto semináře jsou lidská důstojnost a lidská práva, spravedlnost a rovnost. Žáci si tyto hodnoty osvojují, když pracují s tématem diskriminace nebo předsudečného násilí.

Postoje

Žáci formují své postoje v oblasti otevřenosti ke kulturním rozmanitostem a odlišným přesvědčením, názorům a chování, protože si uvědomují, že nic z toho nesmí být důvodem, proč je člověk napadán nebo diskriminován. Učí se respektu, občanské uvědomělosti, odpovědnosti, sebedůvěře i toleranci k nejednoznačnému, když se učí bránit svá práva i práva ostatních lidí.

Dovednosti

Mezi osvojované dovednosti v tomto semináři patří empatie a řešení konfliktů, když jsou žáci vedeni k tomu, aby se vžili do situace druhých lidí a zkusili jejich pohledem vnímat své okolí, nebo dokonce v jejich pozici řešit konfliktní situace.

Znalosti

U žáků se v průběhu semináře prohlubují znalosti a kritické porozumění sobě samému, když přemýšlí, jak řešili nebo by měli řešit různé konfliktní situace spojené s předsudečným jednáním. Žáci si rovněž osvojují znalosti jazyka a komunikace při nácviku řešení situací nebo diskusi o těchto řešeních a učí se porozumět světu politiky, zákonů a lidských práv, když se seznamují s pojmy jako diskriminace nebo trestný čin či předsudek.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online].

[cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

příslušnost k etnické nebo národnostní menšině, původ a barva pleti, náboženské vyznání, politické přesvědčení, sexuální identita, zdravotní stav, sociální status, subkulturní identita nebo příslušnost k jiné podobné skupině. Oběti předsudečného násilí jsou zpravidla ve společnosti znevýhodněny a patří ke stigmatizovaným, segregovaným nebo marginalizovaným skupinám, což v pachatelích může vyvolávat falešnou představu, že mohou útočit beztrestně. Pravdou je, že lidé ze skupin ohrožených předsudečnými útoky jsou v pozici obětí zranitelnější – např. z důvodu jazykové bariéry, neznalosti českého právního řádu a možností pomoci v případě útoků na cizince.

Mezi formy předsudečně motivovaného násilí patří např. slovní útoky, zastrašování nebo vyhrožování, útoky prostřednictvím internetu, poškození majetku, graffiti, útok výbušninou, fyzické útoky, znásilnění, žhářství nebo vražda.

V Trestním zákoníku existují předsudečné trestné činy, které obsahují předsudečnou pohnutku už v základní skutkové podstatě. To znamená, že o tyto trestné činy jde pouze v případě, kdy se nenávistná pohnutka prokáže. Jde o § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod.

Pak existují trestné činy spojené s činností extremistických organizací potlačujících lidská práva. Jde o § 403 Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, § 404 Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka a § 405 Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia.

U některých trestných činů je předsudečná pohnutka tzv. v kvalifikované skutkové podstatě, takže při prokázání předsudečné motivace hrozí pachateli vyšší trest. Sem patří např. § 140 Vražda, § 145 Těžké ublížení na zdraví, ale i § 175 Vydírání nebo § 228 Poškození cizí věci. V některých případech útok nepřekoná svým rozsahem hranici trestného činu, a řeší se proto jako přestupek. I v těchto situacích se zjišťuje předsudečná motivace pro objasnění skutku a tato okolnost může mít vliv i při rozhodování správního orgánu o výši trestu pro pachatele.

PŘEDSUDKEM rozumíme kriticky nezhodnocený, předem zformovaný postoj, který může být negativní i pozitivní. Předsudky usnadňují, ale zároveň zkreslují orientaci a poznávání skutečnosti. Problematické je, když jsou předsudky nereflektované a vedou k předsudečnému hodnocení a jednání.

RASISMUS zahrnuje teorie a ideologie postavené na přesvědčení, že některé rasy jsou nadřazené a jiné podřazené. Širší definice zahrnuje biologický i kulturní rasismus. Biologický rasismus rozlišuje lidi na základě viditelných biologických znaků, kterým jsou přisuzovány určité morální nebo například intelektuální charakteristiky. Kulturní rasismus předpokládá, že jedna kultura je nadřazena druhé.

SEGREGACE je proces, kdy skupiny lidí mají z různých důvodů ztížený přístup k zaměstnání, vzdělání, zdravotní péči či službám, případně nejsou reprezentovány či jsou přímo vylučovány z veřejného života. Lidé ze segregované části mají omezený kontakt s ostatními členy společnosti.

XENOFOBÍ se označuje přehnaný strach, nedůvěra, odpor a nepřátelství vůči všemu cizímu. Základem je rozlišení lidí na vlastní skupinu „my“ a skupinu cizí „oni“. Zatímco vlastní skupině jsou přiřazovány pozitivní vlastnosti, cizí skupiny jsou vnímány kriticky a negativně. V případě vymezování se vůči druhým lidem na základě etnického klíče hovoříme o etnocentrickém pohledu.

Zdroj definic pojmů: Přípravovaná aktualizace Přílohy č. 9 k Metodickému pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016), která by měla být v dohledné době zveřejněna na webu:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Žáci by se měli s těmito pojmy v průběhu výuky seznámit a zároveň by měli porozumět tomu, jak se takovému chování bránit – resp. že se mohou vždy obrátit na učitele, rodiče, výchovné poradce nebo policii. Je důležité, aby učitel zkušenosti žáků, pokud se o ně během výuky podělí, nezveličoval, ale ani nebagatelizoval. A aby v žácích vyvolal pocit, že v těchto případech je vždy možné se bezpečně bránit a situaci řešit.

Žáci mají v rámci semináře k dispozici pracovní list. Učitel může obsah pracovního listu využít během výuky – může např. s žáky vypracovávat postupně jednotlivé otázky, nebo se zaměřit jen na některé z nich. Učitel může rovněž žáky požádat, aby vyplnili pracovní list doma a odevzdali ho při příštím setkání, nebo může možnost odevzdání nechat na rozhodnutí každého žáka. Závěrečné otázky v pracovním listu vedou žáky k zamyšlení nad tím, zda se někdy setkali s předsudečným útokem. Pro některé žáky může být jednodušší o svém zážitku psát než mluvit. Popsaný zážitek v pracovním listu pak může žák odevzdat svému učiteli, který podle závažnosti popsaneho incidentu zvolí další postup a případně žáka individuálně poučí, jak lze popsanou situaci řešit.

Podpůrná opatření pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem:

Asistent pedagoga – pokud může učitel využít u žáků pocházejících z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem asistenta pedagoga, je vzhledem k charakteru programu vhodné, aby tak učinil. Asistent pedagoga se může věnovat žákům individuálně, provázet je programem, pomáhat jim s vyplňováním pracovních listů, vysvětlovat jim jednotlivé fáze programu.

Metody výuky – metody dialogické (dialog, diskuse) – použití těchto metod žáky významně aktivizuje a motivuje. Metody podporují rozvoj kognitivních schopností a komunikativních dovedností žáků a přispívají také k formování emocionální stránky osobnosti žáků.

Metody situační a inscenační (role-play, hledání řešení pro konkrétní situaci) – umožňují žákům se přiblížit reálné situaci a detailně si ji představit. Žáci získávají dovednosti konstruktivního řešení konfliktních životních situací, učí se je analyzovat, bezpečně reagovat na emotivní postoje a zároveň se chovat asertivně, jednat pevně, ale klidně a s rozmyslem.

Důraz je kladen na srozumitelnost předkládaného učiva, zážitek plynoucí z použitých metod směřuje ke zvyšování koncentrace pozornosti žáků a k udržení či zlepšení jejich motivace.

Pravidla výuky – učitel domlouvá s žáky pravidla bezpečí a navozuje ve třídě atmosféru důvěry, aby žáci mohli svobodně a otevřeně vyjádřit své zkušenosti a názory k tomuto citlivému tématu. Učitel má stále na mysli sociální status žáků, který zohledňuje a citlivě se k němu a ke specifickým zkušenostem žáků v rámci tématu vztahuje.

Organizace výuky – střídání forem a činností během výuky, možné změny v uspořádání třídy se zřetelem k charakteru vzdělávacího programu.

Hodnocení – motivující oceňování aktivity žáků i ochoty podělit se o své osobní životní zkušenosti.

Pomůcky – jazyk pracovních listů je jednoduchý a srozumitelný, pracovní listy jsou vizuálně atraktivní.

Zdroje:

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2021-07-01].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101?porov=20200101#cast1>

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2021-7-1].

Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/

SKALKOVÁ, Jarmila. Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování.

Praha: Grada, 2007.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. Pedagogika pro učitele. Praha: Grada, 2007.

Fáze č. 1: Rekapitulace předchozího setkání

Cíl: Žáci si připomenou předchozí seminář.

Metoda: Rychlý brainstorming

Postup:

1. Učitel rozdá žákům dokument **ZŠ_T1_S1 Pracovní listy**.
2. Učitel se žáků zeptá, zda si pamatují, co chtějí mít ve svém vysněném místě.

Fáze č. 2: Kdo patří do veřejného prostoru 1

Cíl: Uvést téma integrace a segregace ve veřejném prostoru.

Metoda: Práce ve skupinách, práce s fotografií konkrétního místa

Postup:

1. Učitel rozdělí třídu na 3–4 skupiny.
2. Učitel promítne žákům fotografii místa, které všichni dobře znají, nebo může využít street view pohled z [google.com/maps](https://www.google.com/maps).
3. Učitel rozdá žákům do skupin flipchartový papír a požádá je, aby ve skupinách dali dohromady co nejvíce skupin lidí, které se v tomto místě pohybují, a aby si své nápady zapsali na flipchartový papír. Upozorní žáky, aby mysleli skutečně na všechny: různé věkové skupiny, subkultury (například pankáče, skejťáky atd.), lidi chudé i bohaté, ty, kteří přímo na náměstí pracují, i ty, kteří tudy do práce pouze chodí, a ty, kteří tam tráví volný čas. Pokud si žáci nebudou vědět rady, může učitel použít nějaké příklady – seniory, úředníky, uklízeče, pejskaře, lidi na invalidním vozíku atd.
4. Učitel po několika minutách požádá žáky, aby přečetli, co ve skupinách vymysleli.

Fáze č. 2: Kdo patří do veřejného prostoru 2

Cíl: Žáci si představí, jak mohou vnímat stejný prostor různé skupiny lidí.

Metoda: Práce ve skupinách, práce s fotografií konkrétního místa

Postup:

1. Aktivita navazuje na předchozí fázi. Učitel nechá žáky ve skupinách a dále pracuje s tím, co žáci vytvořili během první fáze.
2. Některé skupiny obyvatel na náměstí se budou patrně opakovat na flipchartových papírech všech žakovských skupin. Přesto by učitel měl vybrat pro každou ze žakovských skupin dvě skupiny obyvatel pohybujících se ve veřejném prostoru (ideálně ty stejné, které si žáci napsali na flipchart a které naopak nemají na flipchartu jejich spolužáci z jiných skupin) a žákům dát následující zadání:

- Zkuste si představit, že jste lidmi z těchto dvou vybraných skupin. Co se vám na promítnutém místě líbí a co vám vyhovuje? A co se vám tu naopak nelíbí a nevyhovuje vám?
- Tato část by měla trvat maximálně 15 minut.

TIP:

Je třeba, aby opravdu každá skupina žáků pracovala s jinými skupinami obyvatel. Např. skupina 1 bude mít uklízeče a pejskaře, skupina 2 úředníky a turisty, skupina 3 lidi bez domova a místní obyvatele, skupina 4 lidi na invalidním vozíku a řidiče, kteří chtějí zaparkovat. Skupiny by měly mít co možná nejrozdílnější zájmy.

3. Učitel žáky požádá, aby si vzájemně představili, k čemu došli.
4. Učitel moderuje prezentace žáků a vybízí je k dalším úvahám a debatám. Např. Co se stane, když se potká pejskař a pracovník úklidové služby, může mezi nimi vzniknout konflikt? Když žáci odpoví souhlasně, může se učitel ptát dál: Co by pomohlo konfliktu předcházet? Žáci mohou například odpovědět, že při předcházení konfliktů mezi těmito dvěma skupinami by mohl pomoci dostatek košů a u každého koše sáčky na psí exkrementy.
5. Učitel shrne, že během aktivity si žáci uvědomili, že do veřejného prostoru patří všichni, ale zároveň různé skupiny lidí mohou mít v tom prostoru různé zájmy a potřeby. Někdy mohou tyto zájmy a potřeby být v konfliktu, ale dobře vyřešený veřejný prostor může pomoci těmto konfliktům předcházet.

Fáze č. 3: Vylučování z veřejného prostoru

Cíl: Žáci si uvědomí, že vylučování lidí z veřejného prostoru je protispolečenské a nezákonné jednání a pokud se s něčím takovým setkají, mohou se bezpečně bránit.

Metoda: Diskuse nebo role-play

Postup:

1. Učitel rozesadí žáky zpět do dvojic v lavicích a požádá je, aby se mezi sebou pobavili o tom, zda zažili situaci, kdy byl někdo z jejich okolí, nebo dokonce oni sami, z nějakého prostoru vylučováni – například někdo na někoho útočil, nadával mu, zamezoval mu v přístupu tam, kam měl právo vstoupit. Tedy – nejde o situace, kdy by řidič autobusu vyhazoval neplatícího cestujícího, ale už tam patří situace, kdy by někdo z cestujících vyhazoval jiného cestujícího s platnou jízdenkou jen kvůli jeho barvě pleti, oblečení atd.
2. Učitel žákům řekne, že pro ně může být nepříjemné tyto zážitky sdílet s někým jiným. V tom případě si je mohou třeba později napsat do pracovních listů, nebo, budou-li chtít, mohou se svěřit mimo vyučování učiteli. Fáze diskusí ve dvojicích by měla trvat maximálně 10 minut.
3. Učitel žáky vyzve, aby se ti, kteří chtějí, o své zážitky podělili s celou třídou. Nikoho k tomu však nesmí nutit. Je vhodné, aby se učitel s žáky nejprve domluvil na pravidlu „nevynášení“ příběhů mimo třídu. Poté může všechny ujistit, že ve třídě je bezpečné prostředí a pokud se někdo svěří, učitel se spolu s ostatními žáky pokusí vymyslet, jak takovou situaci příště řešit, nebo jak jí předejít.
4. Pokud se někdo ze spolužáků svěří se svým zážitkem, učitel ho nechá popsat celou situaci a poté pojmenuje, co se stalo – zda to byla diskriminace, hate speech, předsudečný útok, nebo něco jiného (například jiný typ útoku). Protiprávní jednání pak jednoznačně odsoudí.

TIP:

Pokud se žáci nebudou chtít svěřit se svým příběhem, učitel situaci k řešení vymyslí sám. Např. útok na muslimku v autobuse, vykázaní romského dítěte z hřiště někým z rodičů atd.

5. Podle atmosféry a důvěry ve třídě může učitel poté zvolit dvě varianty dalšího průběhu semináře:
- Požádá žáky, aby popsanou scénku zkusili sehrát. Pak je nechá scénku zahrát ještě jednou, ale ostatní nehrající žáky předem požádá, aby scénku kdokoliv zastavil, až ho napadne, jak situaci vyřešit. Tento žák se pak vymění s jedním z hrajících spolužáků a dohraje to za něj (tak, aby situaci uklidnil/vyřešil/zabránil konfliktu atd.). Poté bude následovat diskuse, učitel se bude ptát žáků, jak se v rolích cítili a jak se jim řešení líbilo, případně zda to nešlo vyřešit ještě jinak. Pokud na to nepřijdou žáci sami, učitel sám navrhne nejbezpečnější a nejlepší řešení.
 - Pokud žáci nebudou chtít z různých důvodů situaci sehrát, učitel s nimi situaci rozebere pouze v diskusi a pomůže jim vymyslet řešení.
6. Bez ohledu na to, jakou variantu bodu 5 učitel a žáci vyberou, musí v diskusi učitel zdůraznit následující:
- Vylučování z veřejného prostoru kvůli identitě člověka (barvě pleti, náboženskému vyznání, politickému nebo jinému názoru apod.) je nezákonné. Může jít o diskriminaci nebo dokonce útok, což pak může být vyšetřováno jako přestupek nebo trestný čin. Trestný čin je protispolečenské jednání se závažnými důsledky a o vině a trestu pachatele rozhoduje soud. Přestupek pak protispolečenské jednání s méně závažnými důsledky a potrestáním pachatele se zabývá přestupková komise. V každém případě by se takovým protispolečenským jednáním měla vždy nejprve zabývat policie.
 - Pokud se žáci s něčím takovým setkají, ať už jako oběti nebo svědci, měli by především myslet na své bezpečí – nepřibližovat se k útočníkovi, ale odejít z jeho dosahu a schovat se do bezpečí.

i TIP:

Při hledání přijatelného a bezpečného řešení lze uplatnit tzv. „zlaté pravidlo“. Každý návrh řešení, který žáci jako aktéři dané situace vymyslí, je podroben dvěma stejným otázkám: 1. Pomůže mi toto řešení cítit se lépe? 2. Je to řešení, kterým neublížím sobě ani nikomu dalšímu? Pakliže lze na obě otázky odpovědět ano, jedná se o řešení, které je akceptovatelné a neohrožující.

i TIP:

Pro názornější vysvětlení toho, co se smí a nesmí ve veřejném prostoru, může učitel využít zadání k otázce č. 2 v pracovních listech. Nejprve nechá žáky vyplnit úkol a pak se s nimi pobaví o tom, jaké je správné řešení.

- Pomoc poté mohou hledat u učitelů a pedagogických asistentů ve škole – a to i v případě, kdy se něco takového stane mimo školní budovu a mimo vyučování. Právě učitelé je mohou vyslechnout, pomoci jim situaci řešit a navrhnout další postup. Stejně tak se mohou svěřit rodičům, pracovníkům nízkoprahového zařízení, DDM nebo dalších kroužků, kam chodí, nebo se i anonymně svěřit a poradit např. na Lince bezpečí.
 - A v případě vážného ohrožení je třeba bezodkladně volat policii. Dokonce i v situaci, kdy jim někdo „jenom“ nadává nebo jim někam zamezuje vstoupit je v pořádku v případě ohrožení kontaktovat policii.
 - Učitel pro jistotu připomene žákům kontakty na státní policii (158), městskou policii (156), záchrannou službu (155) a hasičský záchranný sbor (150), případně linku integrovaného záchranného systému (112). Čísla napíše na tabuli.
7. Učitel poté žáky ujistí, že je tu pro ně a že kdyby se chtěli svěřit s něčím, co z různých důvodů nechtěli říct před třídou, mohou se na něj obrátit. Měl by jim rovněž zaručit v takové situaci diskrétnost.

6. Fáze: Reflexe

Cíl: Žáci reflektují proběhlý seminář.

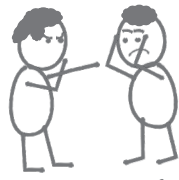
Metoda: Diskuse

Postup:

- Učitel klade žákům následující dotazy:
 - Napadá vás něco, na co jste nedostali během výuky odpověď?
 - Jak byste postupovali, pokud by na vás nebo na někoho jiného někdo ve veřejném prostoru (i mimo něj) útočil?
 - Na koho byste se obrátili, ke komu ve svém okolí máte největší důvěru?
 - Znáte čísla na státní a městskou policii a linku integrovaného záchranného systému (158, 156, 112)? Koho byste volali při ohrožení zdraví? (Záchrannou službu, 155.) A koho byste volali při požáru? (Hasiče, 150.)
- Pokud učitel nevyužil pracovní list během výuky, rozdá ho žákům na konci hodiny. Buď je požádá, aby pracovní list odevzdali všichni, nebo možnost odevzdání nabídne žákům, kteří by se chtěli učiteli svěřit se svými nepříjemnými zážitky, které mohou do pracovního listu popsat. I v tuto chvíli učitel žákům slíbí diskrétnost.

Otázka

Zažil/a jsi ty nebo někdo ve tvém okolí fyzický nebo slovní útok, případně diskriminaci? Zkus tu situaci blíže popsat nebo třeba nakreslit jako komiks:

Občas někoho ze známých zmlátí kvůli rasismu.

Jak to dopadlo? Řešil tu situaci někdo? A jakým způsobem?

Jo, ale policajti nepřijeli.

Bylo takové řešení dostatečné? Pokud ne, co bys ve stejné situaci dnes udělal/a jinak?

Zavolal bych znovu. Měli by o tom vědět a řešit to.

Znáš telefonní číslo integrovaného záchranného systému (hasiči, záchranná služba, policie)? Napiš ho.

Policie

Hasiči

Otázka

Zažil/a jsi ty nebo někdo ve tvém okolí fyzický nebo slovní útok, případně diskriminaci? Zkus tu situaci blíže popsat nebo třeba nakreslit jako komiks:

Ostraha v obchodě sleduje vždycky jenom mě, protože si myslí, že něco ukradnu. Děje se to i mým rodičům a bráčkovi. Do některých podniků mě nepustí.

Jak to dopadlo? Řešil tu situaci někdo? A jakým způsobem?

Ne

Bylo takové řešení dostatečné? Pokud ne, co bys ve stejné situaci dnes udělal/a jinak?

Zavolala bych policajty.

Znáš telefonní číslo integrovaného záchranného systému (hasiči, záchranná služba, policie)? Napiš ho.

Policie

Hasiči

záchranná služba

Komu patří město 2

Město a veřejný prostor patří všem a nikdo z něj nemůže být vylučován.

Může se stát, že se ve veřejném prostoru setkají lidé, kteří si zrovna nesedí, nebo mezi nimi dokonce vznikají konflikty. Tomu se ale dá docela dobře předcházet, pokud je veřejný prostor vstřícný ke všem. Když mají například děti v parku místo na hraní, senioři klidné místo, kde je nikdo neruší, pejskaři tam najdou dost košů a pytlíků na psí exkrementy, mladí lidé třeba funkční sportoviště, všichni mohou trávit čas kousek vedle sebe, aniž by si vzájemně překáželi.

Otázka

Zkus doplnit, co by ve veřejném prostoru ocenili:

Tvoji prarodiče:

.....

.....

.....

Tvoji rodiče:

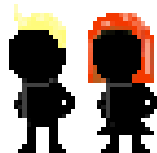

.....

.....

.....

Tvoji sourozenci:

.....

.....

.....

Sousedé, kteří se nedávno přestěhovali:

.....

.....

.....

Turisté:

.....

.....

.....

Lidé s hendikepem

(např. lidé s poruchami sluchu nebo zraku, lidé pohybující se na invalidním vozíku):

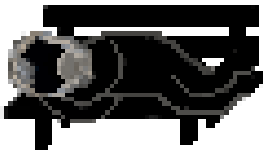

.....

.....

.....

Lidé bez přístřeší:

.....

.....

.....

Někdy ale ani dobře vymyšlený veřejný prostor nestačí a mezi lidmi se objevují zlí a agresivní jedinci. Zakroužkuj, co se třeba v městském parku nesmí dělat a pokud se toho někdo dopustí, může za to být potrestán podle zákona.

porušovat školní řád

porušovat městskou vyhlášku

nadávat lidem, kteří se mi nelíbí

fyzicky útočit na druhé

nezdravit kolemjdoucí

nosit extravagantní oblečení

vyhánět jiné lidi

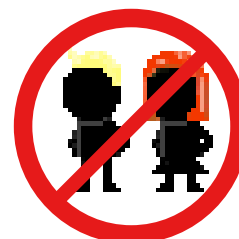
páchat přestupky a trestné činy

Jak to tedy je? Ve veřejném prostoru se smí dělat vše, co není zakázáno. Pokud nejdeš parkem v rámci výuky, školní řád se už na tebe nevztahuje. Ale musíš dodržovat městské vyhlášky a zákony, což znamená, že se nesmíš dopouštět přestupků, trestných činů, ale třeba také diskriminace (= vyhánět z veřejného prostoru jiné lidi). Nosit extravagantní oblečení můžeš (pokud tím tedy nebudeš budít veřejné pohoršení). Stejně tak můžeš odmítat zdravít lidi, které znáš. Trestný čin ani přestupek to není, jen si o tobě dotyční asi nebudou myslet nic pěkného.

Když na tebe nebo někoho jiného někdo ve veřejném prostoru útočí, nebo ti znemožňuje vstoupit do některých míst, která jsou ale veřejně přístupná, pak je to nezákonné jednání a pachatel za to může být dost přísně potrestán. K tomu je ale potřeba, aby se o takovém jednání dozvěděla policie nebo někdo jiný, kdo má za veřejný prostor odpovědnost.

Když na tebe někdo **útočí**, ať už fyzicky, nebo třeba nadávkami a urážkami, měl/a bys takové jednání oznámit policii, protože může jít o **přestupek** nebo **trestný čin**. Obrátit se můžeš i na učitele ve škole, pracovníky v nízkoprahovém klubu, Domě dětí a mládeže, Skautu nebo třeba v Základní umělecké škole. Svěřit se můžeš samozřejmě také rodičům.

Pokud ti někdo brání ve vstupu někam, kam máš právo vstoupit, jde o **diskriminaci**. Ta sice není trestným činem, ale i proti té se můžeš bránit například tím, že to oznámíš někomu, kdo má za tento prostor odpovědnost. Pokud tě třeba nechce pustit řidič autobusu do vozu, i když máš platnou jízdenku, můžeš to oznámit vedení dopravního podniku nebo firmy, která autobusovou linku provozuje. Vždy je lepší, když ti s takovou stížností pomůžou třeba učitelé ve škole, rodiče nebo někdo, kdo s tím má už nějaké zkušenosti.

Otázka

Zažil/a jsi ty nebo někdo ve tvém okolí fyzický nebo slovní útok, případně diskriminaci? Zkus tu situaci blíže popsat nebo třeba nakreslit jako komiks:

.....

.....

.....

Jak to dopadlo? Řešil tu situaci někdo? A jakým způsobem?

.....

.....

.....

Bylo takové řešení dostatečné? Pokud ne, co bys ve stejné situaci dnes udělal/a jinak?

.....

.....

.....

Znáš telefonní čísla tísňových linek (hasiči, záchranná služba, policie)? Napiš je.

Policie

.....

Hasiči

.....

Záchranná služba

.....

Integrovaný
záchranný systém

.....

Jaké chceme město

Časová dotace: 90 minut

Cíl: Žáci vytvoří vizi ideálního města.

Pomůcky:

 flipchartové papíry s jednotlivými oblastmi obecní správy

 fixy

 ZŠ_T2 Pracovní listy

Úvodní text pro učitele

Cílem hodiny je přivést žáky k tomu, aby pojmenovali ideální město. Podobně jako v ZŠ_T1_S1 budou imaginovat své vlastní zájmy vůči městskému prostoru, tentokrát se ale neomezí jen na trávení volného času, ale budou uvažovat i v dalších kategoriích.

Žáci se také nenásilnou formou dozví základní informace o místní samosprávě a zjistí, že právě volení zástupci rozhodují o tom, jak se bude obec rozvíjet, jaké budou priority jejich volebního období apod.

Učitel může žákům v průběhu výuky vysvětlit, jak se jmenují volené funkce v rámci městské samosprávy.

- Člen zastupitelstva – zastupitelstvo obce je základní volený orgán obce, počet zastupitelů závisí na velikosti obce. Zastupitelé zodpovídají za dodržování plánu rozvoje obce a za hospodaření s obecním majetkem.
- Člen rady – rada obce je výkonný orgán, který je zřizován v obcích s více než 15členným zastupitelstvem. Radní jsou voleni zastupitelstvem obce a vykonávají úkoly, které jsou jim zastupitelstvem svěřené. Jednotliví radní se mohou specializovat na konkrétní oblast, např. radní pro dopravu, radní pro školství apod.

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Důležitou hodnotou tohoto tématu je demokracie a rovnost. Žáci se učí, že se mohou také podílet na správě věcí veřejných a že k rozhodnutím lze přicházet demokraticky – tedy ve svobodné soutěži různých názorů.

Postoje

Žáci se učí otevřenosti k odlišným názorům na vedení města, budují si občanskou uvědomělost, odpovědnost i sebedůvěru, kdy poznávají, jaké město by si přáli mít oni sami a jak se na tom shodují se spolužáky nebo skutečným vedením města.

- Starosta – je volen zastupitelstvem obce, zastupuje obec navenek, jeho zástupce se nazývá místostarosta. Je-li v obci zřízena rada obce, pak v jejím čele stojí starosta. Ve statutárních městech nebo v Praze je na pozici starosty primátor.

Zdroj: Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Při výuce ve třídě pracuje učitel s flipchartovými papíry rozmístěnými po třídě. Kvůli úspoře času je vhodné, aby flipchartové papíry rozmístil po obvodu třídy ještě před začátkem výuky.

Dovednosti

Žáci se učí flexibilitě a přizpůsobivosti, a to zejména když poznávají, jak by vypadalo ideální město jejich tříd – nemusí se se svými spolužáky na všem shodnout.

Znalosti

Žáci si procvičují znalosti a kritické porozumění světu politiky, když se učí o tom, kdo vede město, ve kterém žijí, a jak zastupitelstvo dochází k rozhodnutím.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online].

[cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

Podpůrná opatření pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem:

Asistent pedagoga – pokud může učitel využít u žáků pocházejících z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem asistenta pedagoga, je vzhledem k charakteru programu vhodné, aby tak učinil. Asistent pedagoga se může věnovat žákům individuálně, provázet je programem, pomáhat jim s vyplňováním pracovních listů, vysvětlovat jim jednotlivé fáze programu.

Metody výuky – metody slovní monologické (výklad) i dialogické (rozhovor, dialog, diskuse, brainstorming/brainwriting) umožňují přímou interakci mezi vyučujícím a žáky nebo mezi žáky navzájem. Žáky významně aktivizují a zvyšují koncentraci pozornosti. Rozvíjí kognitivní i komunikační dovednosti žáků, stimulují procesy objevování a vyhledávání dalších souvislostí a vazeb. Učitel dbá na udržení tematické linie diskuse, její cíl a vztah k výukové lekci. Ponechává žákům dostatek času na přemýšlení a dbá na to, aby diskuse neprobíhala jen mezi několika žáky, nýbrž usiluje o aktivizaci a vyjádření názoru všech žáků (formulací otázky a následným jmenovitým vyvoláním). Diskusi shrnuje, případně doplní mezery, zdůrazní, k čemu se v diskusi dospělo.

Organizace výuky – jasně nastavená pravidla průběhu a struktury vyučovací hodiny, doporučena změna v uspořádání třídy – místo tradičního rozmístění v lavicích je vhodné využít např. práci v kruhu – žáci sedí tváří v tvář, což podporuje jejich bezprostřední reakce a komunikaci a přispívá k delšímu udržení pozornosti.

Hodnocení – zvolené metody výuky umožňují častější kontrolu porozumění a poskytování zpětné vazby žákům, důraz je kladen na zachycení dílčích úspěchů žáků a pozitivní motivaci. Hodnocení vždy zohledňuje sociální kontext žáků a prostředí, ze kterého do školy přichází.

Pomůcky – pracovní listy jsou vizuálně atraktivní, jazyk pracovních listů je jednoduchý a srozumitelný, zadání úkolů je konkrétní, včetně příkladu odpovědi.

Zdroje:

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. *zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2021-07-01].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101?porov=20200101#cast1>

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2021-7-1].

Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*.

Praha: Grada, 2007.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.

1. Fáze: Rekapitulace předchozího tématu

Cíl: Zopakovat informace z předchozího setkání.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. Učitel se zeptá žáků, zda si pamatují, co se dělo v průběhu minulého semináře.
2. Učitel se zeptá žáků, zda si pamatují, co to je diskriminace a co jsou předsudečné útoky. Jejich odpovědi případně doplní.
3. Učitel se žáků zeptá, co by dělali, kdyby se sami stali terčem diskriminace nebo útoku, nebo kdyby viděli, že se to děje někomu jinému? Jejich odpovědi případně doplní.
4. Učitel žákům řekne, že se nyní budou bavit o správě města. Tedy o tom, kdo rozhoduje, co a jak ve městě bude.
5. Učitel žákům rozdá **ZŠ_T2 Pracovní listy** a upozorní je, že v nich najdou důležité informace a úkoly pro zopakování toho, co zaznělo během výuky.

2. Fáze: Ideální město

Cíl: Žáci si představí ideální město a uvědomí si své priority a zájmy, které v městském prostoru mají.

Metoda: Interaktivní brainstorming/brainwriting

Postup:

1. Učitel rozmístí po třídě před zahájením hodiny flipchartové papíry, na kterých budou napsána následující slova (kategorie):

TIP:

Ke každé kategorii může učitel zvolit a vytisknout 2–3 související ilustrativní obrázky podle svého výběru, které na jednotlivé flipcharty připevní. Obrázky žáky snáze vtáhnou do tématu a povzbudí jejich představivost a úvahy.

10 min

40 min

20 min

20 min

2. Učitel řekne žákům, aby si představili, že uspěli ve volbách a jsou zastupiteli ideálního města. Jak by mělo město vypadat, aby byli občané s městem spokojeni? Učitel vysvětlí žákům, že přemýšlet budou o oblastech napsaných na flipchartových papírech po obvodu třídy.
3. Učitel všechny oblasti přečte, řekne, že se vztahují k městskému prostoru a zeptá se žáků, jestli ví, co si pod nimi představit, případně význam kategorií dovysvětlí: např. do služeb patří služby poskytované obchodníky (například obchody nebo restaurace) i služby poskytované městem (například úklid ulic, odvoz odpadků, úřad práce apod.). Doprava zahrnuje všechny způsoby dopravy od chůze, přes kola a auta, až po městskou dopravu. Některé věci jsou na pomezí několika kategorií – např. nemocnice poskytuje služby, které ovšem ovlivňují kategorii zdraví apod. Je vhodné uvést několik příkladů tak, aby si studenti dokázali představit, co se pod kategoriemi skrývá. Lze využít vysvětlení k zadání z pracovních listů. Fáze vysvětlování kategorií by neměla trvat více než 10 minut.
4. Učitel žákům vysvětlí, že nyní každý z nich dostane fixu a k jednotlivým kategoriím napíše, co by v rámci této kategorie mělo ve městě nebo v městské části být, aby se tam žilo dobře. Např. v rámci tématu Bydlení se mohou objevit „cenově dostupné byty“ apod.
5. Učitel žákům vysvětlí, že na zápis do všech kategorií mají 20 minut. Můžou se pohybovat ve třídě, vpisovat to, co je k tématům napadá. Pokud je napadne více věcí u jedné kategorie, mohou napsat všechny. Pokud je nenapadne nic, mohou nechat kategorii bez poznámky. Pokud žáky napadne to samé, co už zapsal na flipchart někdo před nimi, mohou k tomu udělat čárku.
6. Učitel po celých 20 minut mezi kategoriemi prochází a případně vysvětluje žákům, co všechno do kategorií spadá.
7. V posledních deseti minutách obejde učitel všechna stanoviště, on nebo žáci přečtou, co se na flipchartech objevilo a diskutují o tom.

3. Fáze: Vize ideálního města

Cíl: Žáci sestaví společnou vizi ideálního města.

Metoda: Diskuse nad výsledky předchozí aktivity

1. Učitel shrne ideální město podle žáků.

TIP:

Při testování programu se žáci shodli na následující vizi města: V ideálním městě je pořádek, nejsou tu továrny znečišťující ovzduší, je tu hodně parků a auta nesmí jezdit moc rychle. Lidé mají dost možností dopravního spojení autobusem i vlakem a ve městě nechybí pruhy pro cyklisty. Je tu dost panelových i rodinných domů a nájem není moc vysoký. Ve městě je letní aquapark, sportoviště (fotbalové a basketbalové hřiště, posilovny), fontány, dost obchodů a památek. Lidé mohou chodit do divadla i do moderního kina. Je tu i kostel a klášter. Škol je dostatek, na výběr je i herecká škola, vysoká škola a dobré učiliště. Je tu dost příjemných kaváren, restaurací a jídelen. V dobře vybavené nemocnici je dost doktorů a sester, k dispozici je zubní pohotovost a řada psychologů. Kromě lékařské péče lze využít i masážní a relaxační centra. Ve městě není nezaměstnanost, jsou k dispozici i nekvalifikovaná místa (např. úklidové služby). Lidé se ve městě cítí bezpečně, policistů je dost a dohlíží na dodržování pořádku.

2. Učitel se žáků zeptá, zda s tím takto souhlasí, nebo jestli by něco změnili.
3. Učitel může žáky vyzvat, aby vymysleli svému ideálnímu městu jméno.
4. Učitel žákům řekne, že vytvořili vizi ideálního města nebo městské části. Podobné vize by mělo mít i vedení každého města. Vize je představa ideálního stavu, ke kterému město svou správou směřuje. Poté, kdy si město formuluje vizi, musí všechny příslušné odbory vypracovat strategie pro uskutečnění vize, naplánovat jednotlivé kroky ke splnění strategie a svůj plán uskutečnit.

TIP:

Učitel může ukázat vizi města, kde se nachází škola. Lze identifikovat průsečíky ideálního města žáků a reálných strategických plánů města či městské části. Např. vize ze strategického plánu rozvoje Teplic zní:

Teplice jsou v roce 2035 známým lázeňským městem s rostoucím počtem obyvatel, se zdravým hospodařením, udržitelnými způsoby dopravy, s městskou infrastrukturou a pracovní silou zaměřenou zejména na lázeňství a s ním související služby poskytované lázeňským hostům a dalším návštěvníkům města. Na vlastní město hrdí obyvatelé

10 min

40 min

20 min

20 min

i nerezidenti mohou v maximální míře využívat prvků moderní infrastruktury pro zaměstnání, vzdělávání, zábavu i volný čas v míře odpovídající běžnému standardu měst v západní Evropě.

Zdroj: Program rozvoje Statutárního města Teplice na roky 2019–2026 [online]. 2019 [cit. 2021-7-3].

Dostupné z: http://www.teplice.cz/assets/File.ashx?id_org=16600&id_dokumenty=24382

Je patrné, že zatímco Teplice ve své vizi cílí na lázeňské hosty, žáci se soustředili hlavně na stávající obyvatele, mezi které patří i oni a jejich rodiny.

Podobný rozpor může učitel tematizovat, případně nechat žáky diskutovat o tom, v čem se obě vize liší a jaké to může mít důvody. Z diskuse na základní škole vyplynulo, že některé body žáci pojmenovávali právě proto, že ve městě pociťují v těchto oblastech nedostatečnost – týká se to zejména pracovních příležitostí pro nekvalifikované pozice nebo nedostatek klinických psychologů v oblasti zdravotnictví.

4. Fáze: Kdo řídí město + reflexe

Cíl: Žáci si uvědomí, kdo řídí město a reflektují proběhlé aktivity.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. Učitel opět přivede pozornost žáků k flipchartům s jejich nápady a zeptá se jich, jestli souhlasí bez výhrad se všemi body, které uvedli jejich spolužáci. Pokud nikdo nebude nic říkat, může uvést příklady – třeba: Opravdu si všichni přejete, aby ve městě byl klášter, nechtěl by někdo z vás třeba spíš knihovnu? Opravdu všichni chcete, aby ve městě byla herecká škola, nechtěl by někdo spíš třeba gymnázium?
2. Když se podaří mezi žáky vyvolat diskusi, učitel vysvětlí, že úplně stejně se mohou v detailech rozcházet i představy zastupitelů města, protože každý z nich kandidoval za jinou politickou stranu. Všichni se shodnou na tom, že je potřeba podporovat sport, ale někteří budou spíše prosazovat stavbu fotbalového stadionu, zatímco jiní by raději atletický stadion. Tahle diskuse je normální a je správné, že se vede. O jednotlivých návrzích se nakonec bude hlasovat a vyhraje ten návrh, který bude mít větší podporu.
3. Učitel připomene, že v čele radnice stojí starosta a ve větších městech rada města. Ti všichni byli zvoleni členy zastupitelstva, které zase zvolili občané starší 18 let s trvalým bydlištěm na území města, městské části nebo obce. Potřeby obyvatel města se tedy promítají do složení zastupitelstva – lidé si volí ty zastupitele, kteří navrhnou to, co obyvatelé chtějí. V demokracii ale nic není navždy. Volby do obecních zastupitelstev se konají jednou za čtyři roky a stávající vedení může být po této době nahrazeno úplně jinými lidmi z jiných politických stran. I to je v pořádku a patří to k demokracii.
4. Učitel uzavře se žáky seminář reflexí. Ptá se jich například:
 - Chtěli byste žít v ideálním městě, které jste se spolužáky vytvořili?
 - Které kategorie jsou pro vás nejdůležitější a proč?
 - Ve kterých oblastech se město, kde skutečně žijete, blíží nejvíc vašemu ideálnímu městu?
 - Ve kterých oblastech se město, kde skutečně žijete, nejvíce odlišuje od vašeho ideálního města?

Jaké chceme město

Představ si, že jsi byl/a právě zvolen/a **zastupitelem/zastupitelkou** města, protože se tvůj program líbil občanům-voličům. Spolu s tebou zvolili lidé i další zastupitele z jiných politických stran a uskupení. Krátce po volbách budete společně volit některé z vás do rady města a zvolíte také starost(k)u. Všichni společně pak budete další čtyři roky spravovat město. Pomáhat vám budou **úředníci** z městského úřadu. Ti sice nekandidovali v žádných volbách, ale ucházeli se o práci na městském úřadě a uspěli. Pomáhají tobě a dalším lidem z vedení města plnit vše, co jste si předsevzali a slíbili voličům. Starají se o oblast přírody ve městě, dopravy, bydlení, volnočasových aktivit, kultury, vzdělání, služeb, sportovního vyžití, pracovních příležitostí, bezpečnosti a zdraví občanů.

Úkol

Jak by mělo město vypadat, aby byli občané s fungováním v těchto oblastech spokojeni? Zkus se teď zamyslet nad tím, co přesně bys chtěl/a prosadit, aby tu lidé byli opravdu šťastní.

Jak na to? Nejprve si přečti název oblasti, např. PŘÍRODA. Pak zavři na chvíli oči a představ si přírodu ve svém vysněném městě. Je jí tam hodně, nebo málo? Jak se v přírodě cítíš a co všechno tam můžeš dělat? Kde všude přírodu můžeme najít a jak vypadá? Svou odpověď napiš k názvu oblasti. Odpovědět můžeš jakkoliv, zkus ale svoji představu co nejdětalněji popsat. Např.: „Ve městě je dost parků, sídliště jsou v zeleni, všude zpívají ptáci, máme tu ZOO a kolem města lesy, louky a jezera.“

Až to budeš mít, zkus zaškrtnout tři oblasti, které jsou pro tebe nejdůležitější.

PŘÍRODA

(týká se např. zeleně na území města, zoologických a botanických zahrad nebo třeba řek a jezer)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DOPRAVA

(zahrnuje například hromadnou dopravu i cesty pro pěší, auta i kola)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BYDLENÍ

(týká se dostupnosti kvalitního bydlení pro všechny obyvatele)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

VOLNÝ ČAS

(zahrnuje různé volnočasové aktivity a jejich dostupnost pro občany města)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KULTURA

(například divadla, kina, koncertní sály atd.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

VZDĚLÁNÍ

(zahrnuje základní, střední, umělecké i vysoké školy)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SLUŽBY

(patří sem např. obchody, restaurace, řemeslnické služby, ale i svoz odpadu nebo úklid ulic, služby městského úřadu a mnoho dalšího)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SPORT

(týká se např. počtu sportovišť a různých dalších možností pro sportování)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRÁCE

(týká se například počtu a rozmanitosti pracovních míst – zda mají obyvatelé možnost najít práci ve svém oboru)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BEZPEČNOST

(týká se práce policie a hasičů, pocitu bezpečí obyvatel atd.)

.....

.....

.....

.....

.....

ZDRAVÍ

(týká se třeba dostupnosti zdravotní péče, počtu nemocnic, odborných klinik, lékařů, délky čekacích lhůt na vyšetření atd.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Otázka

Teď si přečti vše, co jsi u jednotlivých oblastí napsal/a. Takhle by mohlo vypadat město, kdybys ho pomáhal/a vést ty jako zastupitel/ka. Jak bys takové město pojmenoval/a?

.....

.....

.....

.....

.....

Otázka

Jestli chceš, můžeš se zeptat i svých rodičů nebo sourozenců, které oblasti jsou nejdůležitější pro ně a proč se rozhodli zrovna takto. Liší se v něčem tvé a jejich odpovědi? V čem?

.....

.....

.....

.....

.....

Jak dobře známe město

Časová dotace: 90 minut

5 m 20 min 20 min 30 min 15 min

Cíl: Žáci se zorientují v mapě města, kde bydlí, nebo kde se nachází škola.

Pomůcky:

mapy města a městských částí, které jsou pro žáky relevantní, k vytištění a vlepění do pracovních listů (**Mapa A a Mapa B**)

nůžky

lepidlo

interaktivní tabule (případně relevantní mapy ve formátu A0)

sladkosti jako odměna pro žáky

ZŠ_T3 Pracovní listy

Úvodní text pro učitele

Žáci pocházející ze sociálně znevýhodněného prostředí tráví většinu času v místě, kde bydlí. S tím jsou spojena specifika jejich vztahu k veřejnému prostoru i k mapám. Méně cestují, méně mapy používají, a tak se v nich také méně orientují. Proto je zásadní, aby se pedagog nejprve pokusil žákům mapy i princip mapové abstrakce přiblížit formou aktivit. Vhodným pomocníkem mohou být různé webové stránky s velkým výběrem mapových podkladů a vrstev. Je možné, že žákům bude bližší, když budou pracovat s mapou satelitní, případně s mapou obsahující fotografie a videa z mapovaných lokalit, které žákům připomenou známá místa.

Cílem aktivit v tomto semináři není nachytat žáky na neznalosti, ale pomoci jim v omezeném čase vybudovat lepší vztah k mapám. Pro další vývoj programu by bylo vhodné, aby žáci začali mapy vnímat jako komunikační nástroj, nikoliv jako nepřátelské prostředí plné neznámých symbolů. Je proto například vhodné, aby učitel během výuky nechal žáky

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Důležitou hodnotou tohoto tématu je demokracie a rovnost. Žáci se učí, že se mohou také podílet na správě věcí veřejných a že k rozhodnutím lze přicházet demokraticky – tedy ve svobodné soutěži různých názorů.

Postoje

Žáci se učí otevřenosti k odlišným názorům na vedení města, budují si občanskou uvědomělost, odpovědnost i sebedůvěru, kdy poznávají, jaké město by si přáli mít oni sami a jak se na tom shodují se spolužáky nebo skutečným vedením města.

vyprávět příběhy, které mají s místy spojeny a každému žákovi dal prostor, aby si k mapám našel svou cestu. V průběhu výuky by se měl žáků doptávat, jestli je jim vše jasné, zda se v místech na mapě orientují a případně, co by potřebovali (jaký typ informací nebo podpory ze strany pedagoga), aby se v mapě zorientovali lépe. Může jim také ukázat různé online mapy a zeptat se jich, která mapa je pro ně nejsrozumitelnější a chtěli by s ní nadále pracovat. Při výběru dalších mapových podkladů pro výuku pak může žákovské potřeby zohlednit.

Dovednosti

Žáci se učí flexibilitě a přizpůsobivosti, a to zejména když poznávají, jak by vypadalo ideální město jejich tříd – nemusí se se svými spolužáky na všem shodnout.

Znalosti

Žáci si procvičují znalosti a kritické porozumění světu politiky, když se učí o tom, kdo vede město, ve kterém žijí, a jak zastupitelstvo dochází k rozhodnutím.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online].

[cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

Podpůrná opatření pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem:

Asistent pedagoga – Pokud může učitel využít u žáků pocházejících z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem asistenta pedagoga, je vzhledem k charakteru programu vhodné, aby tak učinil. Asistent pedagoga se může věnovat žákům individuálně, provázet je programem, pomáhat jim s vyplňováním pracovních listů, vysvětlovat jim jednotlivé fáze programu. Velmi vhodná je pomoc asistenta pedagoga při individuální práci s mapou během fáze 4.

Metody výuky – Zvolené metody podporují rozvoj poznávacích procesů žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Metody dialogické i názorně demonstrační (práce s mapami) zprostředkovávají žákům přímý styk s poznávanou skutečností a podporují její propojování s reálným životem žáků. Umožňují i přímé aktivní zapojení žáků, doplněné soutěžními aktivitami. Pomocí procvičování vedou žáky k osvojování nové dovednosti (orientace v mapě), žáky aktivizují a motivují.

Organizace výuky – Struktura lekce zahrnuje střídání forem a činností během výuky. Střídá se skupinová výuka, práce ve dvojicích a individuální zpracovávání úkolu v pracovních listech.

Hodnocení – Jsou využívány různé formy hodnocení – dle úspěchu a pořadí žáků v soutěžních aktivitách, individuálně podpůrné hodnocení, sebehodnocení. Učitel zohledňuje sociální kontext žáků a hodnocení nesměřuje jen k vyhodnocení úspěšnosti odpovědí žáků, ale zejména k posílení jejich motivace pro aktivní zapojení do vzdělávacího modulu.

Pomůcky – Jazyk pracovních listů je jednoduchý a srozumitelný, otázky jsou konkrétní. Každý žák dostane k dispozici svoje mapy, se kterými pracuje a do kterých může zaznamenávat své odpovědi.

Zdroje:

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. *zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2021-07-01].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101?porov=20200101#cast1>

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2021-7-1].

Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*.

Praha: Grada, 2007.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.

Pracovní listy nejsou tentokrát ještě kompletní, každý žák si do nich musí vlepit dvě mapy podle zadání učitele. Učitel mapy musí předem připravit. Lze například stáhnout výřez z mapových podkladů na webové stránce mapy.cz nebo google.com/maps. V prohlížeči je pak možné nastavit tisk tak, aby se vytištěná mapa po vystříhnutí vešla do prostoru k tomu určenému v pracovních listech. Žáci si během výuky mapy vystříhnou a nalepí do pracovních listů.

Cílem hodiny je nejen pomoci žákům, aby si osvojili základní orientaci v mapách, ale také zjistit, ve kterých místech ve městě se skutečně pohybují a která místa jsou pro ně zásadní. Je vhodné, aby **Mapa A** určená k nalepení zahrnovala celé území města, kde bude probíhat mapování. Žáci budou mít možnost se v celém městě zorientovat. U **Mapy B** může pedagog udělat určitý předvýběr a nechat žáky pracovat s menším územím, než je celé město. Mapa může zahrnovat např. jen užší centrum města s lokalitami kolem školy či bydlištěm většiny žáků, ale už ne třeba periferní oblasti s továrnami, poli či sklady, které žáci spíše nenavštěvují. Cílem je, aby v **Mapě B** žáci rychle a jednoduše našli místa, kde se skutečně často pohybují.

Pracovní listy budou žáci vyplňovat už během výuky. Učitel si je na konci semináře vybere, udělá si přehled o tom, které lokality ve městě by žáci mohli mapovat, a na začátku dalšího semináře je žákům vrátí.

1. fáze: Rekapitulace a připomenutí cíle projektu

Cíl: Zopakovat informace z předchozího setkání a připomenout cíl projektu.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. Učitel se zeptá žáků, zda si pamatují, jak by vypadalo jejich vysněné město, o kterém se při minulém setkání bavili.
2. Učitel žákům připomene, že cílem programu je vytvořit pocitovou mapu míst ve městě. K tomu je zapotřebí umět se v mapě orientovat a umět do mapy zadávat různá místa. Učitel se rovněž může zeptat žáků, ve kterých životních situacích mohou mapu potřebovat, nebo zda někdy používají např. navigaci v telefonu.
3. Učitel žákům rozdá **ZŠ_T3 Pracovní listy** a dvě vytištěné mapy: **Mapu A** a **Mapu B**. Požádá je, aby si mapy vystříhli a nalepili do pracovních listů: **Mapu A** na první stranu, **Mapu B** na poslední stranu. Upozorní je, že v mapách mohou žáci hledat a zakreslovat si do nich. Učitel žákům také řekne, že pracovní listy si na konci hodiny vybere, ale při dalším setkání je žákům vrátí.

2. Fáze: Zajímavá místa ve městě

Cíl: Žáci se učí orientovat v mapě města.

Metoda: Práce ve dvojicích

Postup:

1. Učitel si na interaktivní tabuli otevře stejnou mapu, jako si žáci nalepili do pracovních listů jako **Mapu A**. Pokud učitel nemá ve třídě k dispozici interaktivní tabuli, musí si vytisknout mapu města ve formátu A0.
2. Učitel promítne mapu města.
3. Učitel žákům řekne, že nejprve budou pracovat s první nalepenou mapou – **Mapou A**.
4. Učitel žákům řekne, že budou pracovat ve dvojicích na prvním úkolu z pracovních listů. Učitel napíše na tabuli název určitého místa a dvojice budou mít za úkol se v mapě zorientovat a místo najít. První dvojice, která se přihlásí, může jít místo ukázat na velké mapě.

Foto: Archiv MKC Praha.

5 m 20 min 20 min 30 min 15 min

5. Na konci aktivity si žáci v každé dvojici spočítají, kolik míst uhádli nejrychleji z celé třídy. Dvojice si pak spočítají body a žáky s nejvyšším počtem bodů může učitel odměnit malou sladkostí.

TIP:

Vzhledem k tomu, že mapa může být pro žáky v tuhle chvíli opravdu nesrozumitelná, učitel může vytvořit vlastní poznávací mapu s vyznačením důležitých míst. Při testování na základní škole v Teplicích byla vytvořena tato poznávací mapa. Místa jsou na mapě vyznačena a zároveň jsou po obvodu mapy ještě jejich fotografie, které žáci dobře znají.

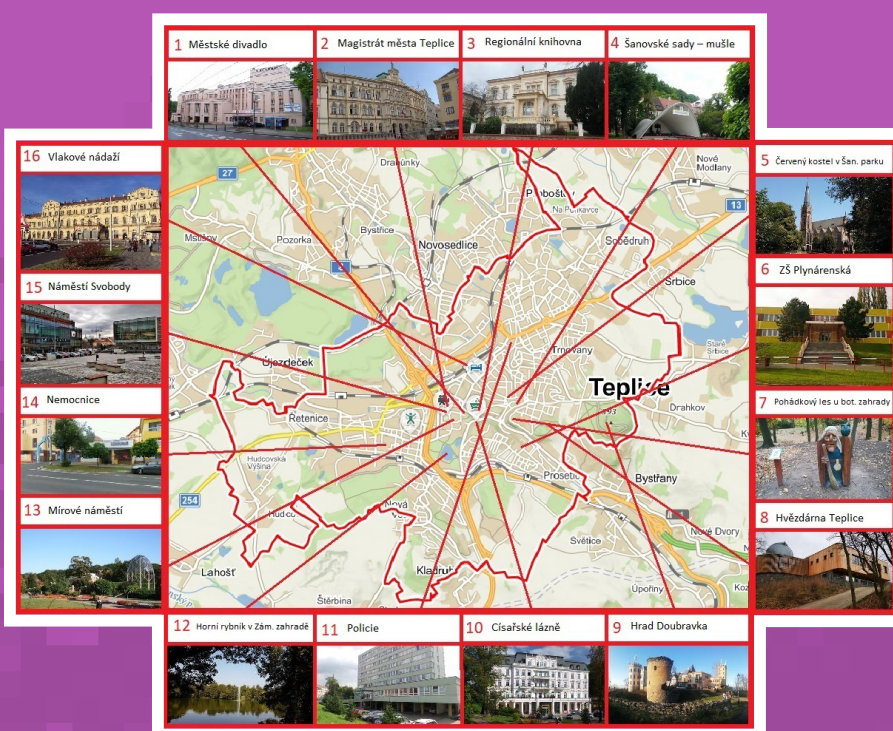

TIP:

Poznávání míst může být pro žáky náročné, zejména pokud ve městě, kam chodí do školy, nebydlí. V takovém případě může učitel využít různé funkce webů s mapami.

Mapy.cz např. umožňují přes volbu Nástroje nastavit Fotografickou mapu, která automaticky zobrazuje fotografie zaznamenaných míst. Učitel tak může žákům napovědět promítnutím fotografie místa, které mají uhádnout.

Google.com/maps zase umožňuje pohled Street View (volba Browse Street View Images), kdy se zobrazí pohled z perspektivy chodce. Žákům tento pohled může napovědět, na které místo se učitel ptá.

6. Když jsou všechna místa identifikována, učitel se žáků zeptá, jak často jednotlivá místa navštěvují. Může si o tom vést statistiku. Označí jedno z míst a zeptá se, kolik žáků na to místo chodí často, počet hlasů pak u každého místa zvlášť zaznamená. Rovněž si může zaznamenat, která místa nejsou navštěvována žáky vůbec (zapisovat pak bude počet žáků, kteří na tom místě nebyli nikdy).
7. Učitel žákům výsledky shrne. Např.: „Nejčastěji se pohybujete v tomto parku, nejméně často chodíte k budově soudu, někteří z vás tam nebyli ani jednou.“

3. Fáze: Kde ve městě najdu...

Cíl: Žáci se učí orientovat v mapě města.

Metoda: Práce ve dvojicích

Postup:

1. Učitel řekne žákům, aby zkusili ve dvojicích odpovědět na otázky ke třetímu úkolu z pracovních listů. Dá jim ale na vyplnění pouze 12 minut, takže žáci musí pracovat rychle. Učitel jim poradí, že se mohou při odpovídání dívat na mapu na první straně a mohou se ve dvojicích domlouvat. Měli by si mezi sebou ale šeptat, psát nebo ukazovat na mapě, aby nenapovídali ostatním dvojicím. Dvojice, která bude mít u jednotlivých otázek nejvíc názvů a všechny budou správně, si může připsat bod.
2. U každé otázky se učitel zeptá, kolik zvládli žáci pojmenovat míst. Pro rychlejší orientaci může začít vyvolávat: Která dvojice má více než pět míst? Která má více než sedm míst? A když se dostane k nejvyššímu číslu, nechá všechny dvojice s nejvyšším počtem míst svá místa přečíst. Pokud nějaká místa budou špatně přiřazena, dvojice bod ztrácí. Naopak bod získávají všechny dvojice, které zařadily nejvíce míst ze všech (může se stát, že třeba tři dvojice přiřadí k otázce shodný počet 7 míst, což bude nejvíce z celé třídy, všechny tři dvojice si tedy zapíší bod). Žáci si svůj výsledek mohou napsat do pracovních listů.
3. Dvojice s nejvyšším počtem bodů vyhrává a učitel ji zase může odměnit sladkostí.

4. Fáze: Kde se nejčastěji pohybují

Cíl: Žáci se zamyslí nad tím, kde se nejčastěji pohybují.

Metoda: Individuální práce

Postup:

1. Učitel přesměruje pozornost žáků ke druhé mapě v pracovních listech, která je označena jako **Mapa B**. Pokud se druhá mapa liší od mapy první, učitel se nejprve ujistí, že žáci mapované území znají a v mapě se orientují. Pomůže jim třeba najít některé důležité body – školu, sídliště, důležitou křižovatku na cestě ke škole, park apod.
2. Učitel žáky požádá, aby odpověděli na otázky v pracovních listech a zakreslili v mapě místa podle zadání.
3. Učitel požádá žáky, aby mu ukázali nebo shrnuli odpovědi na otázky. Může se jich ptát namátkou, nebo každého jednotlivého žáka zvlášť. Pracovní listy si poté od žáků vybere.

● Můj volný čas
● Dům -> škola

Prosetice

S Rodinův - Galerie
 Benešovo náměstí
 Fontána
 Indická restaurace

S Kamarády - Čajovna
 Kebab
 Galerie
 Zámecká
 Alejní
 Benešovo náměstí

5 m 20 min 20 min 30 min 15 min

5. Fáze: Reflexe

Cíl: Žáci shrnou průběh semináře.

Metoda: Diskuse

Postup:

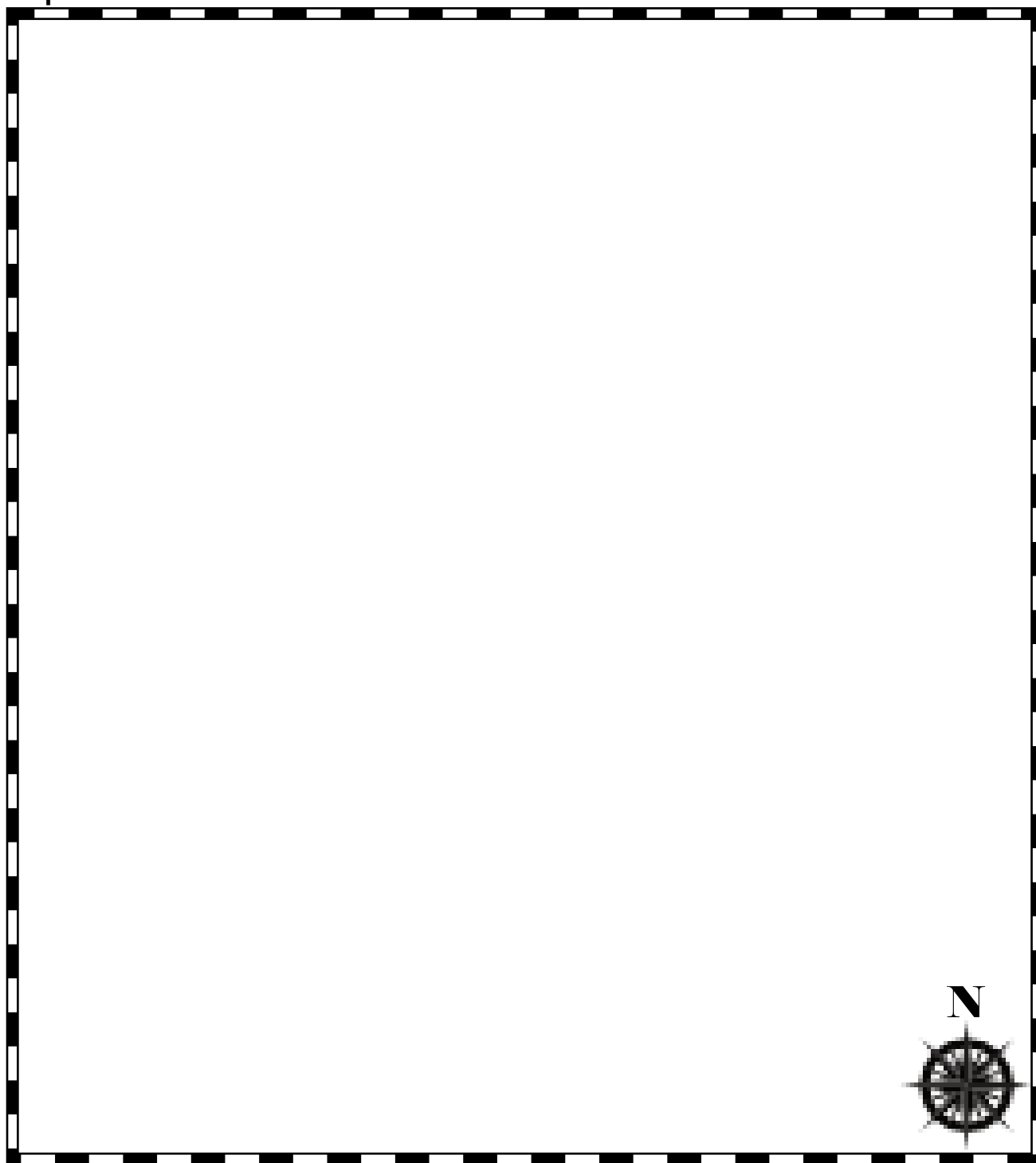
1. Učitel se žáků zeptá, jak se jim s mapami pracovalo. Co pro ně bylo těžké, co naopak jednoduché?
2. Učitel se žáků zeptá, co je během semináře překvapilo a zda se dozvěděli o městě něco nového – např. poznali díky aktivitám a svým spolužákům nové místo.
3. Učitel žákům řekne, že nyní vyhodnotí, která místa jsou pro žáky nejdůležitější a která nejčastěji navštěvují, což se pak odrazí v tom, která místa budou mapovat.

Jak dobře známe město

Úkol

Jak dobře znáš různá místa ve městě? Nalep si na vyznačené místo vytištěnou mapu města (Mapa A) a vyznač na ní nejdůležitější místa ve městě. Nezapomeň napsat, jak se místa jmenují.

Mapa A

Naše dvojice dostala za úkol č. 1 bodů.

Úkol

Na mapě na předchozí straně vyznač místa, která navštěvuješ často (vyznač je například kroužkem nebo červeným křížkem).

Úkol

Podívej se znovu na Mapu A a zamysli se nad následujícími otázkami. Zkus odpovědět na co nejvíce z nich.

- Ze kterých městských částí je město tvořeno? Vzpomeneš si na všechny? Zkus je napsat.

.....

.....

.....

.....

.....

- Kolik náměstí ve městě dokážeš vyjmenovat? Napiš jejich názvy.

.....

.....

.....

.....

.....

- Kde najdeš kino, divadlo nebo koncertní sál?

.....

.....

.....

.....

.....

- Kam můžeš jít ve městě do přírody?

.....

.....

.....

.....

.....

- Kam se chodí ve městě sportovat?

.....

.....

.....

.....

.....

- Kde najdeš ve městě policii, hasiče a nemocnici nebo polikliniku?

.....

.....

.....

.....

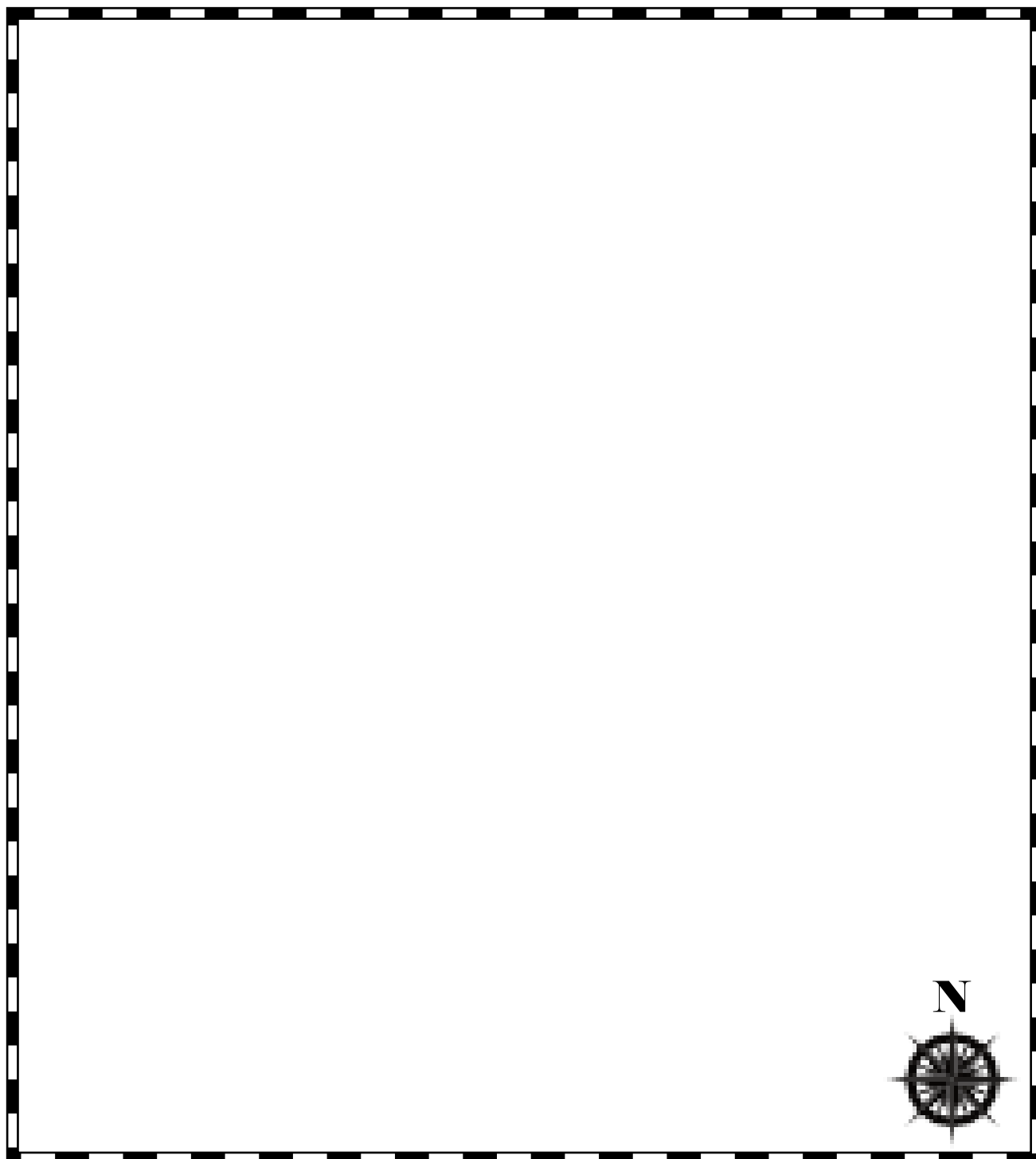
.....

Naše dvojice dostala za úkol č. 3 bodů.

Nalep si další mapu města (Mapa B). Vyznač v ní barevně tato místa:

- Zeleně vyznač, kudy chodíš do školy.
- Modře vyznač, kde bydlíš (pokud se to místo na mapě nachází).
- Žlutě vyznač, kde trávíš volný čas s rodinou.
- Červeně vyznač, kde trávíš volný čas s kamarády.

Mapa B

Jak využíváme město

Časová dotace: 90 minut

15 min

30 min

40 min 10 m

Cíl: Žáci sdělí své preference ohledně veřejných prostor, které často navštěvují.

Pomůcky:

ZŠ_T4 Pracovní listy

soubor map k mapování pro každého žáka

Úvodní text pro učitele:

V další části programu představí učitel žákům místa, která budou pocitově mapovat. Žáci se zamyslí nad tím, jak tato místa využívají, co zde nejčastěji dělají. Podle těchto aktivit pak každý žák zkusí vymyslet, jaký prostor potřebuje k tomu, aby se v něm mohl nerušeně věnovat těmto aktivitám. Tím si žáci sami za sebe definují, jaký veřejný prostor vlastně potřebují.

Kterým aktivitám se ve veřejném prostoru nejčastěji věnujeme? Podle dánského architekta Jana Gehla jde o aktivity nezbytné, volitelné a společenské. Je proto dobré žáky během práce upozornit na to, že nemusí uvádět jen aktivity volitelné nebo společenské (např. schůzky s přáteli, nákup, sportovní aktivity, procházky), ale že ve veřejném prostoru se věnují i aktivitám nezbytným (např. dopravě po městě při cestě do školy apod). Ve všech případech mají lidé vůči veřejnému prostoru určité požadavky.

Žáci možná nebudou vědět, která kritéria mohou zmínit. Je proto vhodné, aby si učitel předem rozmyslel, která kritéria mohou být pro žáky relevantní a zkusil jim je nabídnout, pokud budou tápat. Např. může jít o bezpečnost, dostupnost, klima či estetickou stránku.

Zdroj:

GEHL, Jan. *Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství*.

Boskovice: Albert, 2000.

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Mezi hlavní rozvíjené hodnoty patří demokracie, protože se žáci učí pracovat s metodami demokratického rozhodování.

Postoje

Mezi prohlubované postoje v tomto semináři patří otevřenost k odlišným přesvědčením a názorům, respekt, občanská uvědomělost, odpovědnost, sebedůvěra a tolerance k nejednoznačnému. Žáci se totiž vzájemně dozvídají názory a preference ostatních a učí se je neodsuzovat, ale respektovat.

Dovednosti

Z dovedností procvičují žáci samostatné učení, analytické a kritické myšlení, aktivní naslouchání, empatii a jazykové a komunikační dovednosti, když formulují, čemu se v mapovaném prostoru věnují a co k tomu potřebují.

Podpůrná opatření pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem:

Asistent pedagoga – pokud může učitel využít u žáků pocházejících z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem asistenta pedagoga, je vzhledem k charakteru programu vhodné, aby tak učinil. Asistent pedagoga by měl žákům především pomáhat s vyplňováním pracovních listů, které budou tentokrát žáci vyplňovat individuálně a někteří z nich by mohli mít zpočátku problém správně porozumět zadání.

Metody výuky – metody monologické (interaktivní výklad) i dialogické (diskuse), individualizovaná výuka (samostatná práce žáků) – zohledňuje individuální potřeby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, respektování individuálního pracovního tempa, motivuje žáky ke sdělení vlastních názorů. Kromě asistenta pedagoga se může některým žákům individuálně věnovat i učitel.

Zvolené metody žáky aktivizují, napomáhají k udržení pozornosti, podporují myšlení, upevňují zapamatování.

Organizace výuky – průběh a struktura vyučovací hodiny jsou jasně nastaveny a pravidelně dochází ke střídání činností a různé míře potřebné aktivace žáků.

Pomůcky – jazyk pracovních listů je jednoduchý a srozumitelný. Otázky jsou formulovány konkrétně a je uveden i vzorový příklad možné odpovědi.

Zdroje:

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2021-07-01].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101?porov=20200101#cast1>

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2021-7-1].

Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*.

Praha: Grada, 2007.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.

Znalosti

Žáci prohlubují své znalosti a kritické porozumění sobě samému, jazyku a komunikaci a světu politiky, když přemýšlí nad svými preferencemi vůči veřejnému prostoru i preferencemi svých spolužáků.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online].

[cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

Učitel před seminářem přečte veškeré odevzdané pracovní listy z předchozí hodiny a poznamená si, která místa žáci nejčastěji navštěvují s přáteli nebo s rodinou. Podle výsledků dá dohromady mapu lokality, která zahrnuje všechna tato místa (např. okolí školy, centrum města, významné parky a památky apod.). Pokud se místa nevejdou na jednu mapu, může učitel použít mapy dvě, výuka ale bude organizačně náročnější. Mapu (mapy) učitel vytiskne pro každého žáka. Pokud žáci pracují se dvěma mapami, musí také dostat dvě tabulky k vyplnění z pracovních listů.

Před výukou je také vhodné, aby si učitel připravil na tabuli stejnou tabulku, jako mají žáci v pracovních listech. Pokud učitel vybere k mapování mapy dvě, bude mít na tabuli připravené dvě tabulky.

Tipy pro výběr mapových podkladů pro žáky:

- Mapované lokality musí být celé nebo alespoň zčásti známé opravdu všem žákům. Nemá smysl nechat žáky mapovat např. park, kde část z nich nikdy nebyla. Problém může nastat například ve třídách, kam chodí žáci z jiných měst a obcí v okolí školy, kteří město, kde je škola, neznají tak dobře. V těchto třídách doporučujeme mapovat pouze bezprostřední okolí školy, které žáci určitě znají.
- Mapy musí být pro žáky srozumitelné. Je vhodné používat mapové podklady, se kterými se žáci seznámili během uplynulého semináře, to znamená, že se v nich již orientují. Použít lze buď internetové mapy (mapy.cz, google.com/maps) nebo výřezy z turistických map, které jsou k dostání v turistických centrech.
- V následujících hodinách budou žáci pracovat s černobílými mapami, aby v nich bylo dobře vidět, co budou barevně zaznamenávat. Během tohoto dvouhodinového semináře mohou být mapové podklady pro žáky ještě vytištěné barevně, ale je vhodné žáky seznámit už i s černobílými verzemi stejných map, aby si na ně zvykli. Pokud je to možné, každý žák by například mohl dostat stejnou mapu v barevné i černobílé verzi.

1. Fáze: Seznámení s lokalitami k mapování a mapovými podklady

Cíl: Žáci poznají lokality, které budou mapovat.

Metoda: Výklad, diskuse

Postup:

1. Učitel připomene žákům, že cílem programu je vytvoření pocitových map.
2. Učitel poděkuje žákům, že během minulého semináře vyplnili pracovní listy, a oznámí jim, že na základě nich vybral lokality k mapování. Jde o místa, kde se pohybují všichni žáci.

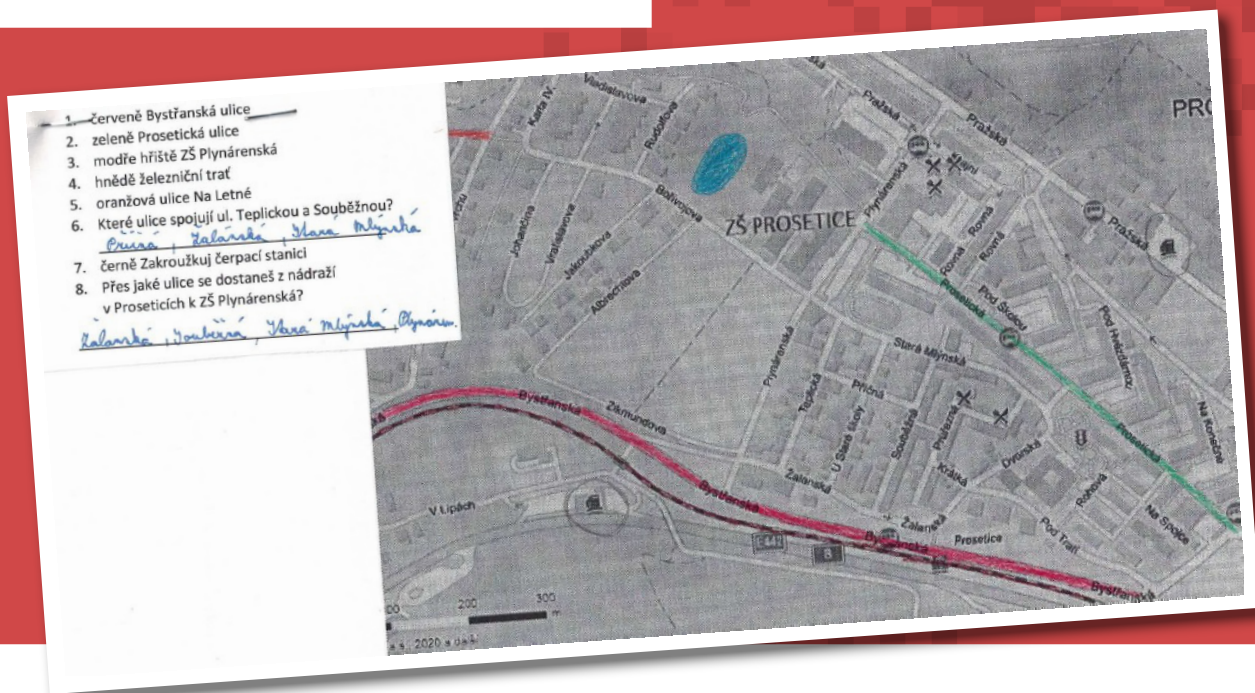
Učitel rozdá žákům pracovní listy z minulého semináře i aktuální **ZŠ_T4 Pracovní listy** a soubor map k mapování. Pokud žáci pracují se dvěma mapami, musí mít k dispozici dvě tabulky k vyplnění z pracovních listů.

3. Učitel požádá žáky, aby se podívali na mapy, a zkontroluje, zda se žáci v mapách vyznají.
4. Učitel žákům řekne, že nejprve musí vymyslet, na co konkrétně se při mapování zaměří.

TIP:

Učitel může žákům připravit i několik otázek testujících orientaci v mapovaném území.

15 min

30 min

40 min 10 m

2. Fáze: Co ve městě nejčastěji dělám

Cíl: Žáci pojmenují aktivity, kterým se v mapovaných územích nejčastěji věnují.

Metoda: Samostatná práce, diskuse

Postup:

1. Učitel promítne žákům mapu určenou k mapování. Řekne žákům, aby si do pracovních listů napsali název mapovaného území (např. centrum města, okolí školy apod.).
2. Pak budou mít žáci za úkol si zapsat, kterým aktivitám se v této části města nejčastěji věnují. Učitel je nechá samostatně pracovat 10 minut, přičemž bude mezi žáky procházet a kontrolovat, zda žáci zadání rozumí. Pokud žáci nebudou vědět, které aktivity mohou zmínit, učitel jim může dát nějaké příklady. Měl by však žáky motivovat, aby uvedli opravdu pouze ty aktivity, kterým se sami ve veřejném prostoru věnují.
3. Učitel žáky požádá, aby vyjmenovali aktivity, které si zapsali do pracovních listů. A zapíše je i sám do tabulky na tabuli. Zapsat by měl úplně všechny aktivity, které zazní. Pokud nějaká aktivita zazní vícekrát, měl by u ní zaznamenat formou čárky počet výskytů, aby bylo jasné, které aktivity zmínili žáci nejvícekrát.

15 min

30 min

40 min 10 m

3. Fáze: Co ke svým aktivitám potřebuju

Cíl: Žáci si uvědomí, jaké prostředí ke svým aktivitám potřebují.

Metoda: Samostatná práce, diskuse

Postup:

1. Učitel řekne žákům, že se nyní zamyslí nad tím, jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnují, co k aktivitě potřebují a co by na tom místě být naopak nemělo, aby se mohli aktivitě v klidu věnovat. Vyplnit tabulku musí pro každou aktivitu zvlášť.
2. Učitel žákům řekne, ať si vyplní tabulku každý sám za své aktivity, které uvedl v předchozí části semináře. Poté se o tom společně pobaví s celou třídou. Učitel by měl nechat žáky 15 minut samostatně pracovat. Během práce učitel, případně asistent, prochází mezi žáky a pomáhá jim tabulku vyplňovat.

TIP:

Příklad:

Název místa: Park

Aktivita	Jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnuju	Co k aktivitě potřebuju	Co by na tom místě být nemělo, abych se mohl aktivitě v klidu věnovat
Běh	Bezpečné, přehledné, čisté	Čistý vzduch, rovné cesty, hodně prostoru, místa k odpočinku, odpadkové koše	Auta, motorky, nepřehledné křižovatky

3. Učitel se žáků zeptá na to, co do tabulky u jednotlivých kategorií zapsali a jejich odpovědi shrne do tabulky na tabuli. Tento krok by neměl trvat déle než 15 minut.

15 min

30 min

40 min 10 m

4. V posledních 10 minutách aktivity si učitel prohlédne tabulku na tabuli, zakroužkuje nejčastěji zmiňované aktivity a nejčastěji zmiňované potřeby vzhledem k veřejnému prostoru. Poté žákům shrne nejtypičtější odpovědi pro třídu. Odpovědi si sám pro sebe zaznamená (např. vyfocením vyplněné tabulky na tabuli), aby podle nich mohl připravit legendu k pocitovému mapování v dalším semináři.

i TIP:

Během testování v teplické základní škole se bavili žáci o svých potřebách vzhledem k nejčastěji konaným aktivitám v Proseticích, tedy části města, kde se nachází škola, a v centru města. Vyplňovali tedy dvě tabulky a pracovali se dvěma mapami. Z vyplněných pracovních listů vyplynulo, že nejčastěji se v těchto místech věnují odpočinkovým aktivitám (sezení na lavičce, relaxování...), aktivitám s přáteli (např. povídání si, procházení se...), sportu (běhání, hraní her...) a pak aktivitám spojeným s komerčními službami (nakupování, občerstvení v restauraci...). V případě Prosetic bylo pro žáky nejdůležitější, že je místo čisté, bezpečné, klidné a prostorné. V případě centra města pro ně bylo důležité, aby místo bylo čisté, bezpečné, klidné a aby se tam cítili dobře.

Aktivita	Jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnuju	Co k aktivitě potřebuju	Co by na tom místě být nemělo, abych se mohl/a aktivitě v klidu věnovat
procházení se	klidný, čistý vzduch, dostatek místa	pít, strava, klid	kouř od cigaret, smrad, bordel
do občerstvení	velký prostor, čistý prostředí, dobrá obsluha	peníze, místo na sedění	bordel, smrad,

Aktivita	Jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnuju	Co k aktivitě potřebuju	Co by na tom místě být nemělo, abych se mohl/a aktivitě v klidu věnovat
jídlo	Klid, čisto, Teplo	Chutné jídlo, Peníze,	hluk, nepořádek
Nakupovat	Teplo	Peníze, čas , čas	nepořádek
Povídat	Klid, Teplo, bezpečí	čas, kamarádi	hluk
Procházet	teplo, bezpečí	Peníze, čas, Rodina	Zima,

Aktivita	Jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnuju	Co k aktivitě potřebuju	Co by na tom místě být nemělo, abych se mohl/a aktivitě v klidu věnovat
Heraní here	čistota, klid, rychlý internet	klid, hra, čas	rušení, bordel,
hráti	klid, hezky místo, čistota	sportovní oblečení, dobrá obuv	borstel, neklid
odpočinek	klid,	hra	rušení

Aktivita	Jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnuju	Co k aktivitě potřebuju	Co by na tom místě být nemělo, abych se mohl/a aktivitě v klidu věnovat
sedět	čisté, klidné	šedáčky, klid	špinavé sedáčky, nepořádek
běhat	čisté, bezpečně	sportovní oblečení, řidič	autka, motorčky
novídat si	čisté, klidné	komunikace	hluk, a moc lidí

Aktivita	Jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnuju	Co k aktivitě potřebuju	Co by na tom místě být nemělo, abych se mohl/a aktivitě v klidu věnovat
spout	bezpečně	pití	autá
procházky	klid, ticho	čistý vzduch	hluk
jízda	překohodní, čisté	rovnné cesty	lidi
hrát	čisté	míč, klid	jámy
sedím	tiché, klidné	čistý vzduch	hnaná práce

Aktivita	Jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnuju	Co k aktivitě potřebuju	Co by na tom místě být nemělo, abych se mohl/a aktivitě v klidu věnovat
Procházka	bezpečný, prostorný, pěkné počasí	nohy, vzduch	zruční věci, mobil
běh	bezpečný, rovná cesta, nehloučková zruční	nohy, boty, pití, oblečení, vzduch	nerovné cesty, sandále, špatný počasí
kušení kachet	čistý vzduch	chleba, kachet, nohy, ruce	zruční věci, jezivo, zruční

4. Fáze: Reflexe

Cíl: Žáci reflektují proběhlý seminář.

Metoda: Diskuse

1. Učitel se žáků zeptá, jak je práce s mapami a přemýšlení o tom, co potřebují k různým aktivitám ve veřejném prostoru, bavilo.
2. Učitel žákům řekne, že na základě toho, co potřebují od veřejného prostoru (jaký ho chtějí mít, aby se tam mohli věnovat svým aktivitám), připraví do příští hodiny pocitové mapy, které žáci budou vyplňovat.

15 min

30 min

40 min 10 m

Jak využíváme město

Úkol

V minulém pracovním listu jsi označil/a místa ve městě, která často navštívuješ. Podívejme se teď na ně zblízka. Zkus se zamyslet nad tím, co v těchto místech nejčastěji děláš – čemu se tam věnuješ – jak tam trávíš čas. Tyto činnosti si vypiš pod sebe do prvního sloupce v tabulce pod nadpis Aktivita. Ke každé aktivitě dopiš, jaké by mělo být místo, kde se zmíněné aktivitě můžeš věnovat, co k aktivitě potřebuješ a co by na tom místě naopak být nemělo, aby ses mohl/a aktivitě v klidu věnovat. Nad tabulku dopiš název lokality, ke které se aktivity vztahují.

Příklad:

Aktivita	Jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnuju	Co k aktivitě potřebuju	Co by na tom místě být nemělo, abych se mohl aktivitě v klidu věnovat
Běh	Bezpečné, přehledné, čisté	Čistý vzduch, rovné cesty, hodně prostoru, místa k odpočinku, odpadkové koše	Auta, motorky, nepřehledné křižovatky

Název místa:

Aktivita	Jaké by mělo být místo, kde se aktivitě věnuju	Co k aktivitě potřebuju	Co by na tom místě být nemělo, abych se mohl aktivitě v klidu věnovat

Pocitové mapování

Časová dotace: 90 minut

15 min

60 min 15 min

Cíl: Žáci zmapují vybrané lokality.

Pomůcky:

ZŠ_T5 Pracovní listy

vytištěné černobílé mapy určené k mapování ve formátu A1 nebo A0 (+ soubor map pro každého žáka)

flipchartové papíry

barevné fixy pro mapování

Úvodní text pro učitele:

V této fázi programu budou žáci vyplňovat pocitové mapy – každý sám za sebe. Je důležité, aby se každý žák dobře vyznal v mapách lokalit, přesně věděl, co má kdy kam zakreslit, a aby měl na zaznamenání všech míst dost času. Učitel musí celou dobu hlídat, zda všichni žáci stíhali program. Pokud se ukáže, že se někteří žáci ztratili a neví, co mají dělat, je třeba program zastavit, zrekapitulovat proběhlé a připomenout žákům, co je právě teď jejich úkolem. Jakmile se někdo při mapování ztratí, přestane mapy vyplňovat, nebo bude zakreslovat jiné kategorie, než je třeba vyplnit, jeho hlas nebude při mapování vidět a nikdo se nedozví, jak se v mapovaných lokalitách cítí. Úkolem pedagoga v této části programu je tedy mimo jiné zajistit rovný přístup všech žáků k hlasování v rámci pocitového mapování. Je to velmi důležité, protože všichni žáci by si měli z programu odnést pocit, že i na jejich hlasu záleží.

Pokud si žák nebude jistý, kde najít na mapě místo, které chce zakreslit, učitel nebo asistent pedagoga mu mohou pomoci místo najít. Např. je vhodné se

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Program v této fázi stojí především na hodnotách demokracie a spravedlnosti, protože žáci poznají, že každý z nich má možnost se v rámci pocitového mapování vyjádřit.

Postoje

Seminář formuje postoj otevřenosti k odlišným přesvědčením a názorům, respekt, občanskou uvědomělost, odpovědnost a sebedůvěru. Děje se tak především, když žáci sami hlasují v rámci pocitového mapování, čímž vyjadřují svůj názor a zároveň poznávají a respektují názor ostatních žáků.

Dovednosti

Program posiluje samostatné učení a analytické a kritické myšlení, když žáci pracují s mapami a zaznamenávají do nich své pocity vztahující se ke konkrétním místům.

žáka zeptat, jak vybrané místo vypadá, co se nachází v okolí, která cesta k místu vede, a podle toho pomoci žákovi určit konkrétní bod na mapě.

Znalosti

Žáci si procvičují znalosti a kritické porozumění sobě samému, jazyku a komunikaci a světu politiky, když se učí vyjadřovat svůj názor skrze pocitové mapování.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online].

[cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

Podpůrná opatření pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem:

Asistent pedagoga – pokud může učitel využít u žáků pocházejících z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem asistenta pedagoga, je vzhledem k charakteru programu vhodné, aby tak učinil. Asistent pedagoga by měl žákům především pomáhat s orientací v mapách a případně s vyplňováním pocitových map.

Metody výuky – monologické (interaktivní výklad), dialogické (diskuse), samostatná práce s mapou, skupinová práce (tvorba společné mapy). Použité metody rozvíjí dovednosti žáků pracovat samostatně s mapami.

Učitel předvídá, s jakými obtížemi by se žáci při samostatné práci s mapou mohli setkat a snaží se jim předcházet, aktivně nabízí podporu. Zdůrazňuje, že je důležité zapojení a názor všech žáků.

Zvolené metody umožňují častější poskytování zpětné vazby a kontrolu, zda žáci zadání rozumí. Respektují různé pracovní tempo žáků, umožňují poskytnout dostatek času, aby úkol mohli splnit opravdu všichni žáci.

Organizace výuky – Průběh a struktura vyučovací hodiny jsou jasně stanoveny. Je možné změnit uspořádání třídy, aby všichni žáci měli snadný přístup ke společné mapě a dobře ji viděli.

Hodnocení – učitel může využívat průběžného slovního hodnocení k posílení motivace a zvýšení aktivizace žáků. Při reflexi podporuje autonomní hodnocení žáků.

Pomůcky – mapy různých formátů pro individuální i skupinovou práci, pastelky/fixy, pracovní listy, do kterých si žáci mohou zaznamenat otázky, podle kterých budou zakreslovat do mapy.

Zdroje:

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. *zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2021-07-01].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101?porov=20200101#cast1>

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2021-7-1].

Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*.

Praha: Grada, 2007.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.

Učitel musí před samotným seminářem připravit mapy k pocitovému mapování a legendy s informacemi, co a jak do map zaznamenat.

Nejprve je třeba připravit legendu k vyplňování map. Učitel si tedy napíše kritéria, která jsou pro žáky v jednotlivých mapovaných lokalitách nejdůležitější. Při testování v teplické základní škole žáci jako nejdůležitější vlastnosti veřejného prostoru v Proseticích stanovili: **čistotu, pocit bezpečí, rušnost a prostornost**. V případě centra města si pak určili jako nejdůležitější kritéria: **čistotu, pocit bezpečí, rušnost a aby se tam cítili dobře**.

Ke zmíněným kritériím musí učitel připravit jednoduché a srozumitelné otázky, na které budou žáci při mapování odpovídat zakreslováním konkrétních míst do mapy. Při testování tedy vznikly tyto otázky:

Mapa Prosetic:

- Kde je to čisté?
- Kde je to špinavé?
- Kde se cítím bezpečně?
- Kde se bojím?
- Kde je to klidné?
- Kde je to rušné?
- Kde je to prostorné?
- Kde je to stísněné?

Mapa centra města:

- Kde je to čisté?
- Kde je to špinavé?
- Kde se cítím bezpečně?
- Kde se bojím?
- Kde je to klidné?
- Kde je to rušné?
- Kde se cítím dobře?
- Kde se necítím dobře?

Otázky může učitel napsat např. na flipchartový papír. Doporučujeme zvolit pro každou mapovanou lokalitu samostatný flipchartový papír. Každá otázka by měla mít svou barvu. Žáci tak budou vědět, kterou barvou mají zakreslovat své odpovědi na otázky – místa budou v černobílých mapách označovat křížkem příslušné barvy, aby byla dobře vidět.

Poté musí učitel připravit soubor map pro mapování. Je třeba vytisknout všechny mapované lokality, ideálně ve formátu A0 nebo alespoň A1 v tolika kopiích, kolik je sledovaných kritérií. Např. v případě teplické základní školy, kde probíhalo testování programu, by bylo třeba připravit mapy zvlášť pro Prosetice a zvlášť pro centrum města. Prosetická mapa i mapa centra města by měly být vytištěny alespoň ve čtyřech kopiích – prosetické mapy by zaznamenávaly zvlášť rušnost, čistotu, bezpečnost a prostornost. V případě centra města by mělo jít o mapy rušnosti, čistoty, bezpečnosti a vlastního pocitu žáků.

S tiskem ve větších formátech i výběrem gramáže papíru rádi poradí v copy centrech. Mapy by měly být černobílé a pro žáky srozumitelné. Je proto žádoucí vytisknout stejné mapové podklady, se kterými žáci pracovali už v průběhu předchozích seminářů, a proto mapy důvěrně znají a dobře se v nich orientují.

Soubor černobílých map, které učitel nechá vytisknout ve formátu A0 nebo A1, by měl dostat každý žák ještě pro sebe ve formátu A4. Bude s nimi totiž během hodiny pracovat a vyhledávat tam místa, která chce do velkých map zaznamenat.

1. Fáze: Rekapitulace předchozího semináře a připomenutí cíle programu

Cíl: Žáci si připomenou průběh posledního semináře a cíl programu.

Metoda: Krátký výklad + diskuse

Postup:

1. Učitel se žáků zeptá, zda si pamatují, co dělali v průběhu předchozího semináře. Pokud to nezazní od žáků samotných, učitel jim připomene, že v předchozí hodině diskutovali o tom, jaký potřebují veřejný prostor, aby se v něm mohli věnovat svým obvyklým aktivitám.
2. Učitel žákům prozradí, které vlastnosti veřejného prostoru v mapovaných lokalitách jsou pro žáky nejdůležitější.
3. Učitel žákům připomene, že cílem programu je vytvořit pocitové mapy žáků třídy, tedy mapy, kde žáci sami za sebe zaznamenají, kde se jak cítí. Mapy pak budou představeny vedení města, které se k jejich obsahu vyjádří. Díky mapám vedením města zjistí, jak se žáci ve městě cítí a jaký veřejný prostor chtějí a potřebují. Tyto informace pak může vedení města využít, když bude plánovat přestavbu nebo úpravu míst, která žáci mapovali.

2. Fáze: Mapování lokalit

Cíl: Každý žák sám za sebe zmapuje lokality podle předem vybraných kategorií.

Metoda: Samostatná práce, tvorba společné mapy

1. Učitel rozdá žákům **ZŠ_T5 Pracovní listy** a soubor map k mapování. Pokud žáci mapují více než dvě lokality, ke každé lokalitě dostanou zvláštní pracovní list.
2. Učitel ukáže žákům mapu mapované lokality ve formátu A0 nebo A1 a flip-chartový papír s otázkami k mapování. Upozorní je na to, aby si každý z nich připravil mapy této lokality ve formátu A4, které dostal spolu s pracovními listy.
3. Učitel projde s žáky jednotlivé otázky z legendy k pocitovým mapám a ujistí se, že žáci všem otázkám rozumí a rovněž chápou zadání – tj. že mají jako odpověď na otázky označit na mapě místa křížkem příslušné barvy. Učitel žáky požádá, aby si zadání (legendu) přepsali do pracovních listů.
4. Učitel žáky ujistí, že nemusí spěchat, otázky budou zakreslovat do map postupně a pokud by někdo z nich nestíhal, měl by to oznámit učiteli nebo asistentovi pedagoga. Stejně tak učitel žáky požádá, aby se nebáli si říci o pomoc, když některé místo na mapě nenajdou nebo si nebudou jisti tím, kde přesně leží. Učitel zdůrazní, že je opravdu důležité, aby žáci zakreslili do map místa správně, aby vedení města mělo co nejpřesnější informace o tom, kde se žáci jak cítí.
5. Učitel s žáky v klidu probírá postupně všechny otázky. Žáci si nejprve vyhledají místa, která chtějí do mapy u jednotlivých otázek zakreslit, sami ve svých mapách ve formátu A4. Až poté každý žák přistoupí k velké mapě a překreslí do ní místa ze své mapy.
6. Učitel postupuje pomalu a tempo programu přizpůsobuje tempu žáků.
7. Žáci postupně zakreslí odpovědi na všechny otázky do všech map připravených v rámci mapování této lokality.

TIP:

Při testování programu na teplické základní škole žáci tedy vytvořili v této fázi programu pocitové mapy ke všem kategoriím pro lokalitu Prosetice. Protože byl však program testován v době uzavřených škol kvůli pandemii, žáci mohli vyplňovat pocitové mapy jen sami doma. Přímo ve třídě proto bohužel nevznikly velké souhrnné mapy pro jednotlivé kategorie, které by zahrnovaly hlasování všech žáků.

Níže jsou ukázky vyplněných jednotlivých map Prosetic vytvořených při distanční výuce. Žáci do nich nezakreslovali křížky, ale pro odpovědi k jednotlivým otázkám

15 min

60 min 15 min

používali symboly. Bylo to proto, že ne každý žák měl doma barevné pastelky, proto učitel ke každé otázce přiřadil konkrétní symbol. Na mapách je rovněž vidět, že žáci všechny sledované kategorie zakreslovali do jedné mapy. Při mapování ve třídě do fyzických map je ale vhodnější, pokud budou každou kategorii žáci zakreslovat do zvláštní mapy (např. zvlášť mapu pro záznam čistoty míst, zvlášť mapu pro mapování hlučnosti míst apod.

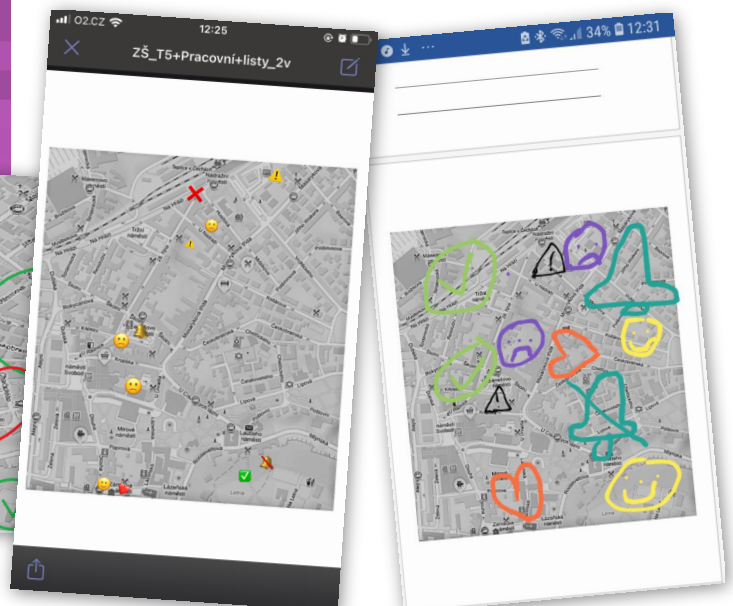
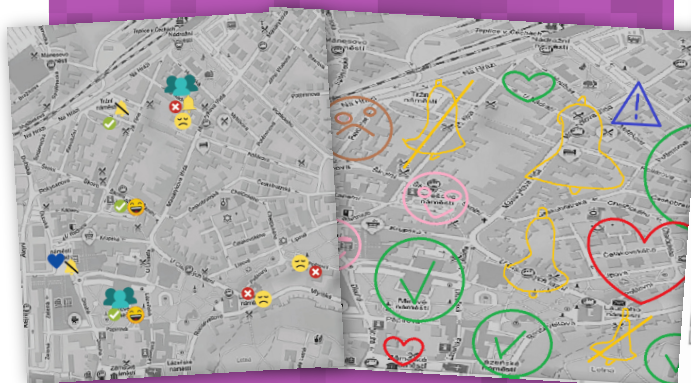
8. Pokud třída mapuje více než jednu lokalitu, opakuje výše zmíněný postup (body 1–7) pro další vybranou lokalitu.

i TIP:

Při testování programu v teplické základní škole bylo druhou mapovanou lokalitou centrum města. Níže jsou ukázky individuálních map, které žáci vytvořili v průběhu distanční výuky.

i TIP:

Pokud žáci mapují více než dvě lokality, je třeba navýšit časovou dotaci pro mapování a v mapování pokračovat v průběhu dalšího semináře. Vždy je třeba dbát na to, aby žáci měli pro vyplnění jednotlivých map dost času.

3. Fáze: Rekapitulace a instrukce k dalšímu semináři

Cíl: Zrekapitulovat průběh hodiny a prozradit žákům náplň dalšího semináře.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. Učitel se žáků zeptá, jak je mapování bavilo, co jim šlo snadno a co jim dělalo menší potíže. Je vhodné, aby se k těmto otázkám vyjádřili všichni žáci.
2. Učitel žákům řekne, že v průběhu dalšího semináře půjdou do terénu a budou tam fotit, natáčet a dělat si poznámky. Proto by si každý žák měl vzít tužku nebo propisku a případně mobilní telefon, který umí fotit a točit videa, nebo fotoaparát či kameru, pokud je má k dispozici.

Během předchozího semináře jsi zaznamenával/a místa, kde se často pohybuješ sám/sama, s kamarády nebo třeba s rodiči. Nyní se na tyto lokality podíváš podrobněji a budeš mít možnost vytvořit k nim vlastní pocitové mapy. Je důležité, abys místa zaznamenával/a co nejpřesněji. Výsledek pocitového mapování třídy si budou prohlížet lidé ve vedení města. A až se budou radit o tom, jak opravit místa, kde se se spolužáky pohybujete, mohou při rozhodování brát v úvahu i to, jak se tam cítíte a jaký veřejný prostor chcete a potřebujete. Nezapomeň, že i na tvém hlasu a názoru záleží!

Napiš si název mapované lokality:

Přepiš si otázky, podle kterých budeš v mapě zakreslovat křížky na konkrétní místa. Jednotlivé otázky si označ takovou barvou, kterou budeš místa v mapě zaznamenávat.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mapování v terénu

Časová dotace: 90 minut

20 min

60 min 10 m

Cíl: Žáci zmapují vybrané lokality při práci v terénu.

Pomůcky:

- velké pocitové mapy pro různé kategorie, které žáci společně vyplnili během semináře č. 5
- vytištěné mapy lokalit určených k mapování
- **ZŠ_T5 Pracovní listy**
- záznamová zařízení (pokud je škola může žákům zapůjčit)

Úvodní text pro učitele:

Cílem semináře v terénu je umožnit žákům, aby zdokumentovali místa, která jim ve veřejném prostoru nejvíc vadí a chtěli by je změnit. Tyto informace se pak stanou velmi důležitou součástí prezentace pocitových map vedení města.

Žáci by měli mít v terénu volnou ruku a možnost zaznamenat opravdu vše, co chtějí. Učitel nebo asistent pedagoga by však měli být žákům k dispozici, aby mohli poradit, jak sledovaná místa zachytit co nejlépe.

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Mezi hlavní hodnoty rozvíjené v této části programu patří demokracie, protože žáci poznávají, že mohou hodnotit veřejný prostor, ve kterém se pohybují.

Postoje

Program rozvíjí občanskou uvědomělost, odpovědnost a sebedůvěru, když jsou žáci vedeni k tomu, aby sami přemýšleli o tom, jaký veřejný prostor je obklopuje.

Dovednosti

Program posiluje analytické a kritické myšlení, flexibilitu a přizpůsobivost i jazykové a komunikační dovednosti, když se žáci učí zaznamenat ve veřejném prostoru to, co jim nevyhovuje nebo by chtěli změnit.

Znalosti

Během semináře získávají žáci znalosti a kritické porozumění sobě samému, jazyku a komunikaci i světu politiky, když přemýšlí nad tím, co by bylo možné ve veřejném prostoru změnit.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online].

[cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

Podpůrná opatření pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem:

Asistent pedagoga – pokud může učitel využít u žáků pocházejících z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem asistenta pedagoga, je vzhledem k charakteru programu vhodné, aby tak učinil. Asistent pedagoga by měl žákům především pomáhat s tím, jak co nejlépe zaznamenat v terénu to, co žáci zaznamenat chtějí.

Metody výuky – monologické (interaktivní výklad), dialogické (diskuse), samostatná práce v terénu, která uvede žáky do přímého styku s poznávanou skutečností. Práce s mapami v terénu nezahrnuje jen proces vnímání, ale zejména proces aktivního pozorování a myšlení žáků. Zvolená metoda má funkci poznávací, ale také vysoce motivační – rozvíjí zájem žáků, vyvolává emoce, podporuje angažovanost žáků ve vztahu k veřejnému prostoru a rozvíjí konkrétní dovednosti, jak mohou žáci vyjádřit své názory.

Organizace výuky – část výuky se odehrává ve škole/třídě, část v terénu, což zvyšuje zaujetí a aktivitu žáků.

Pomůcky – pracovní listy (jazyk pracovních listů je jednoduchý a srozumitelný, zadání úkolu je srozumitelně popsáno, včetně konkrétních příkladů, na co se mohou žáci při mapování zaměřit), mapy, mobilní telefony, diktafony, fotoaparáty, kamery.

Zdroje:

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2021-07-01].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101?porov=20200101#cast1>

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2021-7-1].

Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*.

Praha: Grada, 2007.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.

Učitel by si měl před seminářem v terénu prohlédnout velmi podrobně všechny pocitové mapy, které vznikly v rámci předchozího semináře. V mapách je pak třeba identifikovat místo či místa, která žáci hodnotí negativně – v okolí místa zanesli do map značky negativních pocitů a hodnocení (strach, stísněnost, kritika neudržovaného stavu apod.).

Negativně hodnocená místa budou žáci blíže prozkoumávat a pořizovat záznamy toho, co jim tam nejvíc vadí. Počet míst mapovaných v terénu závisí na časových možnostech školy i vzdálenosti míst od školní budovy. Během testování jsme ověřili, že žákovské skupiny zvládnou během 90minutového semináře pořídít záznamy minimálně na dvou místech ve vzdálenosti do deseti minut od školy. Pokud by bylo třeba podrobněji zmapovat více lokalit, doporučujeme věnovat práci v terénu i další seminář.

Učitel tedy vybere konkrétní lokality pro mapování v terénu. Poté připraví žákům černobílé mapy vybraných míst ve formátu A4. Pokud má škola k dispozici kamery, fotoaparáty nebo třeba diktafony, které může žákům zapůjčit, bylo by vhodné, aby je učitel vzal do terénu s sebou.

1. fáze: Rekapitulace předchozího tématu a příprava na terén

Cíl: Žáci se dozví, jak bude probíhat mapování v terénu.

Metoda: Krátký výklad a diskuse

Postup:

1. Učitel žákům řekne, že si podrobně prohlížel jejich pocitové mapy a zjistil, že některá místa žáci hodnotí velmi negativně. Bylo by proto zajímavé, kdyby zaznamenali přímo na těchto místech, co všechno jim vadí.
2. Učitel ukáže žákům místa, která vybral k práci v terénu, na vyplněných pocitových mapách. Připomene žákům, že do map zaznamenali, jaký je tam např. nepořádek, že se tam bojí, necítí se tam dobře, je to tam příliš hlučné apod.
3. Učitel žáky informuje, že s sebou v terénu budou mít pracovní listy a mapy, kam si mohou zapisovat poznámky a zakreslovat body. Lokality mohou fotit a natáčet na mobilní telefony či zapůjčené fotoaparáty, kamery a diktafony.
4. Učitel může s žáky krátce diskutovat o tom, jak by mohli například zaznamenat, že je na místě nepořádek nebo hluk. Žáci mohou navrhnout třeba zápisky do pracovních listů, fotografie přeplněných košů nebo audionahrávky hluku z provozu na nedaleké silnici.
5. Učitel žáky upozorní, že zaznamenané problémy jednotlivých lokalit budou součástí prezentace pocitových map před vedením města. Vše, co zaznamenají, uvidí tedy představitelé města a budou mít díky tomu konkrétní náměty ke zlepšení veřejného prostoru.
6. Učitel rozdá žákům pracovní listy, mapy a případně fotoaparáty, diktafony či kamery. Pokud lze zapůjčit žákům záznamová zařízení, je třeba ještě ve škole žákům vysvětlit, jak je mají používat a zda a jakým způsobem se o ně budou dělit se spolužáky.
7. Učitel zavede žáky do první lokality, kde budou pracovat.

2. Fáze: Terén

Cíl: Žáci zmapují vybrané lokality, pořídí záznamy a vyplní i pracovní listy.

Metoda: Individuální práce v terénu

Postup:

1. Učitel na místě zopakuje žákům, jak lokalitu ohodnotili při pocitovém mapování. Např. že jim připadala špinavá, bojí se tu, necítí se tu příjemně, je tu hluk apod.
2. Učitel řekne žákům, kde všude se mohou pohybovat, kolik mají času na pořízení všech záznamů a kdy a kde se poté všichni sejdou.
3. Pokud se učitel rozhodne, že žáci budou mapovat více lokalit, odvede je na další místo, opět jim připomene, jak místo hodnotili, a nechá je pracovat.
4. Po celou dobu práce v terénu jsou učitel i asistent pedagoga žákům k dispozici. Mohou s nimi konzultovat způsob, jak lze lokalitu zaznamenávat a co by bylo vzhledem k výsledkům pocitového mapování vhodné vyfotit, natočit, nahrát či zapsat do pracovních listů.

3. Fáze: Rekapitulace

Cíl: Zrekapitulovat průběh terénu a předat výsledky.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. Reflexe může probíhat v poslední mapované lokalitě, nebo až při návratu do školní budovy.
2. Učitel žáky požádá, aby shrnuli, co v terénu zjistili a co se jim podařilo zaznamenat.
3. Učitel se žáků také zeptá, jestli je v terénu něco překvapilo nebo zda si všimli něčeho, co si dosud neuvědomovali, ačkoliv lokalitu třeba dobře znají.
4. Poté si učitel od žáků vezme pořízené fotky, zápisky, nahrávky a další materiál a řekne, že se k tomu v dalším semináři vrátí a vytvoří společně prezentaci pocitového mapování pro vedení města.

Ukázky fotografií pořízených
v terénu samotnými žáky
během testování programu.

Během předchozího semináře jste se spolužáky vytvářeli pocitové mapy. Nyní se společně vypravíte do terénu a zaznamenáte všechno, co vám nevyhovuje a co byste chtěli změnit.

Jakým způsobem můžeš mapované místo zaznamenat? V místě můžeš například:

- fotit na mobil nebo fotoaparát,
- natáčet videa na mobil nebo kameru,
- zakreslovat si to, co vidíš, do mapy,
- pozorovat různé věci a zapisovat si poznámky,
- nahrávat si zvuky na diktafon.

Co můžeš při své práci například zjistit:

- jak je místo čisté/špinavé (např. můžeš vyfotit odpadky, spočítat odpadkové koše atd.);
- spočítat, kolik se na místě pohybuje lidí;
- jak je místo dostupné (můžeš třeba zjistit, jak se tam dostaneš autem, autobusem/trolejbusem, pěšky);
- jak je místo bezpečné (můžeš se zamyslet nad tím, jestli ti tam hrozí dopravní nehoda, může tě tam někdo přepadnout a okrást nebo kdo a jak místo hlídá, zda je místo po setmění dobře osvětlené);
- jak je místo hezké (zkus se zamyslet, co se ti tam líbí a co nelíbí);
- jak je v místě čistý vzduch (zkus se soustředit na to, jestli v místě cítíš nějaký zápach a odkud pochází);
- zda je místo klidné, nebo rušné;
- jaký je v místě hluk (zkus zjistit, co tě tam ruší a třeba to nahrát na diktafon);
- zda je místo přehledné (podívej se, co všechno kolem sebe vidíš);
- zda jsou křižovatky nebo přechody pro chodce přehledné;
- zda je místo upravené a udržované, nebo nevhledné a neudržované;
- co dělají jiní lidé v tomto místě (můžeš je pozorovat a zapsat si to);
- co je v místě zbytečné nebo nadbytečné;
- co ti v místě chybí, co by na místě mělo být a není.

Napadá tě ještě něco dalšího, co bys mohl/a na tomto místě zjistit? Zapiš si to.

.....

.....

.....

.....

Příprava prezentace

Časová dotace: 90 minut

5 m 40 min 30 min 15 min

Cíl: Žáci připraví prezentaci před zástupci samosprávy.

Pomůcky:

- velké pocitové mapy pro různé kategorie, které žáci společně vyplnili během semináře č. 5
- veškeré záznamy z terénu od žáků ze semináře č. 6
- dokument **ZŠ_T7 Pracovní listy**
- flipchartový papír
- fixy

Úvodní text pro učitele:

Role pedagoga, případně asistenta pedagoga je v této fázi klíčová. Žáci nasbírali materiály, ale pedagog jim musí pomoci je vytřídit a připravit k prezentování. Proto je vhodné, aby k částečnému vytřídění materiálů došlo už před samotným seminářem. Prezentace ale musí být výsledkem práce žáků, nikoliv pedagoga. V průběhu výuky by proto měli žáci jednotlivé výstupy komentovat a připojovat k nim své zážitky, představy a interpretace.

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Seminář rozvíjí hodnotu demokracie, když se žáci učí diskutovat o veřejném prostoru kolem sebe.

Postoje

Seminář posiluje postoj respektu k odlišným názorům, občanskou uvědomělost, odpovědnost a sebedůvěru, když se žáci učí formulovat své názory a pohled na věci kolem sebe.

Dovednosti

Žáci při plánování prezentace posilují dovednost samostatného učení, spolupráci a řešení konfliktů, analytické a kritické myšlení, empatii, flexibilitu a přizpůsobivost.

Znalosti

Žáci získají znalosti a kritické porozumění sobě samému, jazyku a komunikaci a světu politiky.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online].

[cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

Podpůrná opatření pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem:

Asistent pedagoga – pokud může učitel využít u žáků pocházejících z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem asistenta pedagoga, je vzhledem k charakteru programu vhodné, aby tak učinil. Asistent pedagoga by měl žákům především pomáhat s vyplněním pracovních listů a přípravou prezentace.

Metody výuky – monologické (výklad) a dialogické (diskuse), metody praktické, včetně přípravy prezentace. Zvolené metody podporují rozvoj vnímání žáků, zaměřují se na práci s textem a obrazem, umožňují osvojování vědomostí a dovedností pomocí procvičování. Aktivizují a motivují žáky k doplňování komentářů, zážitků, interpretací. Zohledňují individuální potřeby a možnosti všech žáků tak, aby mohli zažít úspěch a radost ze společné přípravy prezentace.

Organizace výuky – jasně nastavená časová struktura i průběh vyučování, je možné pracovat se změnami v prostorovém uspořádání třídy se zřetelem k charakteru výuky a potřebám žáků.

Hodnocení – průběžné slovní hodnocení podporující motivaci a aktivní zapojení žáků.

Pomůcky – pocitové mapy a záznamy z terénu – žáci pracují s již známými materiály, pracovní listy.

Zdroje:

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. *zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2021-07-01].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101?porov=20200101#cast1>

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2021-7-1].

Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*.

Praha: Grada, 2007.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.

Přípravná fáze před 7. seminářem je pro učitele asi nejnáročnější ze všech. Je třeba ji rozdělit do tří částí.

1. Učitel osloví pracovníka úřadu, se kterým byl již v kontaktu před seminářem č. 1 a domluví s ním přesné podmínky prezentace pocitového mapování žáků. Je třeba, aby si společně ujasnili: kdo ze zástupců samosprávy se prezentace zúčastní, kdy a kde prezentace proběhne (včetně času trvání) a jaké technické možnosti budou prezentující mít. Domluva může vypadat následovně: „Prezentace se zúčastní starosta města, někteří členové městské rady a pracovníci odboru strategie a rozvoje města. Samotná prezentace bude trvat půl hodiny, poté bude následovat patnáctiminutová beseda se zástupci samosprávy. Prezentace proběhne v prostorách radnice, kde je připojení k internetu a možnost využít projektor připojený k počítači.“ Veškeré informace si učitel zapíše, aby je mohl předat žákům.
2. Učitel se musí probrat všemi materiály od žáků z terénu, roztřídit je a udělat základní kategorizaci informací – např. vše, co se týká jednotlivých kategorií v mapovaných lokalitách (fotky a poznámky týkající se bezpečnosti, nahrávky a poznámky týkající se hlučnosti apod.).
3. Po zprehlednění materiálů by měl učitel zformulovat první interpretace, které si nechá v průběhu následujícího semináře ještě od žáků zpřesnit. Co to znamená? Při pohledu na vyplněné pocitové mapy jednotlivých lokalit a pořízené materiály z terénu by měl učitel navrhnout první předběžné interpretace výsledků mapování. Např. „při testování programu z vyplněných pocitových map vyplynulo, že se žáci nejméně bojí ve škole a v jejím okolí. Právě školu a její okolí považují zároveň za nejčistší. Za nejnebezpečnější a nejméně čisté pak považují okolí nádraží a přilehlé ulice. Při mapování v terénu žáci zjistili, že náměstí není příliš udržované, lavičky jsou špinavé, na zemi jsou cigaretové nedopalky a žvýkačky, kašna není vyčištěná, některé z 10 odpadových košů jsou plné“.

TIP:

Pro žáky z etnických či národnostních minorit může být zásadním tématem bezpečnost. Může se stát, že označí jako nebezpečné místo, které lidé z majority vnímají jako bezpečné. Důvodem může být např. to, že tam zažili diskriminaci nebo jinou formu nepřijetí. To je v kontextu programu závažné zjištění a učitel by měl využít možnosti o tom vedení města informovat. Lidé z etnických či národnostních menšin bývají marginalizováni a podprezentováni, což se projevuje například tak, že vedení měst a obcí při plánování veřejných prostor jejich zkušenost nezohledňuje, protože o ní neví.

1. Fáze: Informace o prezentaci

Cíl: Žáci se dozví, jak bude probíhat prezentace.

Metoda: Krátký výklad

Postup:

1. Učitel žákům řekne, jak bude probíhat prezentace pocitového mapování. Informuje je o místu, čase, složení publika prezentace a dalších podrobnostech. Doporučujeme napsat veškeré informace na tabuli.
2. Učitel vysvětlí žákům, že prezentace je velmi důležitá součást celého programu. Žáci díky ní mají možnost sdělit vedení města, jak vnímají místa, která pocitově mapovali. Připomínky od žáků může vedení města zpracovat do plánů na úpravu veřejného prostoru. Je přitom velmi důležité, aby se vedení města dozvědělo o tom, jak vnímají prostředí kolem sebe děti a mladí lidé, protože ti obvykle nemají moc příležitostí o svých potřebách s politiky a úředníky mluvit.
3. Učitel rozdá žákům vyplněné pracovní listy **ZŠ_T6 Pracovní listy** z minulého semináře, aby si připomněli, co si do nich zapsali. Rozdá jim také nové **ZŠ_T7 Pracovní listy** a řekne jim, aby si do nich zapsali vše důležité k prezentaci a mohli si to tak před samotnou prezentací připomenout.

2. Fáze: Co chceme říct

Cíl: Žáci se domluví na tom, co chtějí prezentovat.

Metoda: Diskuse v rámci celé třídy

Postup:

1. Učitel ukáže žákům všechny materiály, které nasbírali v terénu a sdělí jim jednotlivé kategorizované informace, které z materiálů vyčetl, a své možné interpretace informací.
2. U každé zjištěné informace nebo interpretace je třeba se zastavit a s žáky probrat, jestli s tím takto souhlasí a chtějí to zařadit do prezentovaných informací, případně co by k tomu doplnili. Učitel může klást i další doplňující otázky. Poté učitel všechny probrané body i doplnění od žáků píše na flipchartový papír nebo na tabuli. Flipchartový papír učitel schová pro potřeby v dalším semináři. Pokud bude používat při psaní jen obyčejnou tabuli, je třeba zápisky vyfotit a rovněž uschovat pro budoucí práci.

Nejbezpečněji se cítíme ve škole.

- Důvody: Jsou tu učitelé, kamery, kolem přechodů hlídají strážníci, máme to ve škole rádi.

Nejméně bezpečně se cítíme kolem nádraží.

- Krade se tady, je to tu špinavé, povalují se tu použité injekční stříkačky, je tu hustý provoz, někteří z nás tady zažili napadení.

Nejraději chodíme do parku u školy.

- Je tu hodně zeleně, pěkné prostředí, hodně míst na relaxaci, je to tu udržované.

Nejhůř se cítíme kolem křižovatky.

- Je tu velký provoz, zápach aut, nebezpečné přechody, málo odpadkových košů a nepořádek všude kolem.

3. Učitel probere s žáky všechny materiály, které získali v terénu, a zeptá se jich, zda je chtějí použít a k čemu je chtějí vztáhnout. Např.: „Tady je několik fotografií nepořádku u křižovatky. Co byste k tomu řekli? Kde všude je takový nepořádek?“ Žáci pak mohou odpovědět, že na fotografiích jsou odpadky, které se válí u keřů podél chodníku, kde zároveň není dost odpadkových košů apod. Žáci sami si pak zvolí, které fotografie chtějí použít v prezentaci a které z prezentace vyřadí. Je vhodné jim např. poradit, že nemá smysl prezentovat dvě fotografie, které zobrazují totéž. Prezentovaných materiálů (fotografií, videí, poznámek, nahrávek apod.) by mělo být úměrně k časovému rámci prezentace. Pokud se žáci na použití některých materiálů neshodnou, učitel nechá o využití jednotlivých materiálů hlasovat. Vybrané materiály učitel přehledně uloží do jedné složky, nebo alespoň pořídí jejich soupis pro použití v dalším semináři.

3. Fáze: Jak to chceme říct

Cíl: Žáci se domluví na způsobu prezentace.

Metoda: Diskuse v rámci celé třídy

Postup:

1. Jakmile bude jasné, co chtějí žáci před vedením města prezentovat, je třeba rozhodnout, jak bude prezentace vypadat. Možností je několik. Učitel je může žákům navrhnout a nechat o nich hlasovat, případně se žáků zeptat, jestli mají další tipy na možné způsoby prezentace.

Doporučované způsoby prezentace:

- Základní výstupy z mapování představí před vedením města učitel. Žáci pak řeknou více k tomu, co viděli přímo v terénu.
- Učitel může prezentaci zorganizovat formou rozhovoru s žáky. Např. z mapy centra města vyplyne, že žáci se nejvíce bojí okolo nádraží. Učitel tuto skutečnost pojmenuje a zeptá se některých žáků, čeho konkrétně se v místě nejvíce bojí, co tam třeba zažili apod.
- Učitel shrne základní výsledky mapování a nechá žáky představit jednotlivé výstupy z terénu – např. každý okomentuje svou fotografii, nahrávku, video nebo komentář, který v terénu pořídil.

TIP:

Během testování programu nebylo možné kvůli pandemii Covid-19 uskutečnit prezentaci živě, proto byla vytvořena pouze webová prezentace, která byla zaslána zástupcům samosprávy. Z důvodu problematické komunikace s žáky, kteří se zdaleka ne všichni mohli zúčastnit výuky v online formě, byly možnosti diskuse nad hotovými mapami s žáky omezené.

2. Učitel se s žáky domluví, jak bude prezentace probíhat technicky, zda žáci využijí PowerPointovou prezentaci, flipchartové papíry, které mapy vezmou s sebou, jak budou prezentovat fotky (promítnou je na zeď, nebo je vytisknou?), videa či nahrávky. Např. žáci se domluví, že texty a fotografie budou v PowerPointové prezentaci. Vybraná videa a zvukové nahrávky budou poté puštěny zvlášť. Účastníci si také budou moci prohlédnout jednotlivé vyplněné pocitové mapy. Pokud se žáci na něčem neshodnou, nechá učitel o otázce hlasovat.
3. Učitel co nejpodrobněji zaznamená podobu prezentace, na které se žáci shodli, a záznam využije v následujícím semináři.

4. Fáze: Rekapitulace

Cíl: Žáci rekapitulují, jak bude prezentace probíhat.

Metoda: Diskuse v rámci celé třídy

Postup:

1. Učitel se ujistí, že žáci ví, jak bude prezentace vypadat, a že každý rozumí tomu, co má dělat. Každý žák řekne, co je jeho úkolem a zapíše si to do pracovních listů. Např. pokud bude domluveno, že žáci budou komentovat fotky, které pořídili, každý z autorů vybraných fotografií si do pracovních listů zapíše, že bude při prezentaci mluvit o tom, proč to tak vyfotil a co fotografie představuje.
2. Učitel žákům řekne, že následující seminář bude mít dvě části: 45 minut věnují žáci detailní přípravě prezentace a zkoušce jejího průběhu, 45 minut bude trvat samotná prezentace.

Příprava prezentace

V terénu jste se spolužáky zjistili spoustu zajímavých věcí. Teď je čas, aby se o tom všem dozvěděli lidé ve vedení města, kteří rozhodují o tom, jak město vypadá a funguje.

Otázka

Pan učitel nebo paní učitelka vám řekli, co všechno jste v terénu zjistili. Co je z toho všeho pro tebe nejdůležitější?

.....

.....

.....

Úkol

Teď si zapiš něco k tomu, jak bude probíhat prezentace.

Kdy proběhne?

Kde proběhne?

Kdo u toho bude?

.....

.....

Jak bude prezentace vypadat?

.....

.....

.....

Co přesně budeš mít při prezentaci za úkol ty?

.....

.....

.....

Prezentace

Časová dotace: 90 minut

10 min 20 min 15 min 30 min 15 min

Cíl: Žáci dokončí přípravy prezentace svých pocitových map a setkají se se zástupci samosprávy.

Pomůcky:

- hotové pocitové mapy
- materiály z terénu
- pomůcky, které žáci potřebují na realizaci prezentace
- záznamy o dohodnutém průběhu prezentace z předchozího semináře
- vyplněný dokument **ZŠ_T7 Pracovní listy**
- dokument **ZŠ_T8 Pracovní listy**

Úvodní text pro učitele

Úkolem učitele a asistentů pedagoga bude pomoci žákům připravit prezentaci tak, aby proběhla bez potíží a žáky i lidi v publiku program bavil. Mezi první a druhou hodinou prezentační části doporučujeme nechat několikadenní pauzu, aby se žáci mohli na svůj výkon připravit. Několikadenní odstup také může sloužit jako rezerva pro případné doděláné posledních úprav prezentace.

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Program rozvíjí hodnotu demokracie, když žáci poznávají, že i na jejich názoru záleží.

Postoje

Žáci posilují postoj otevřenosti k odlišným přesvědčením a názorům a občanskou uvědomělost, když konfrontují svůj pohled s pohledem zástupců samosprávy. Zároveň rozvíjí sebedůvěru při prezentování svého stanoviska a odpovědnost vůči výsledkům společné práce.

Dovednosti

Žáci při prezentování a komunikaci se zástupci samosprávy rozvíjí samostatné učení, analytické a kritické myšlení, aktivní naslouchání, flexibilitu a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti i spolupráci.

Znalosti

Žáci získávají znalosti a kritické porozumění sobě samému, jazyku a komunikaci i světu politiky.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online]. [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

Podpůrná opatření pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem:

Asistent pedagoga – pokud může učitel využít u žáků pocházejících z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem asistenta pedagoga, je vzhledem k charakteru programu vhodné, aby tak učinil. Asistent pedagoga by měl žákům pomáhat zejména s přípravnými pracemi před prezentací.

Metody výuky – dialogické (objasňující rozhovor, dialogy ve skupinách, diskuse se zástupci samosprávy), metody praktické (práce s textem a obrazem, prezentace). Zvolené metody podporují kvalitu poznávacích procesů žáků a zároveň respektují jejich individuální výukové potřeby. Aktivizují a motivují žáky, přičemž respektují jejich pracovní tempo. Převažujícím zdrojem poznání je zde přímá činnost a konkrétní práce žáků na přípravě a přednesu prezentace.

Organizace výuky – průběh a struktura vyučování je nastavena. Pro práci ve skupinách jsou doporučeny dočasné změny v zasedacím pořádku či v uspořádání třídy. Diferenciace výuky, skupinová a kooperativní výuka.

Hodnocení – reflexe skupinové činnosti (podporuje rozvoj kooperativních dovedností žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a udržování dobrých pracovních vztahů), dále je používáno slovní popisné hodnocení při nácviku prezentace, které cílí na podporu žáků a rozvoj jejich prezentačních dovedností. Hodnocení (ocenění) prezentace žáků může proběhnout i na úrovni samosprávy.

Zdroje:

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. *zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2021-07-01].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101?porov=20200101#cast1>

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2021-7-1].

Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*.

Praha: Grada, 2007.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.

1. fáze: Rekapitulace příprav z předchozí hodiny

Cíl: Žáci si rozvrhnou práci s přípravou prezentace.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. Učitel se žáků zeptá, zda si pamatují, jak se během minulého semináře domluvili, že bude prezentace probíhat. Každý žák by měl umět říci, co je jeho úkolem.
2. Učitel rozdá žákům **ZŠ_T8 Pracovní listy** a řekne jim, že si do nich mohou později napsat své dojmy z prezentace.
3. Učitel se žáků zeptá, co je třeba ještě kvůli prezentaci připravit.
4. Žáci si rozdělí úkoly, které musí splnit, aby vše dobře připravili. Je vhodné jednotlivé úkoly napsat na tabuli a připsat k nim jména žáků.

TIP:

Žáci mohou například zmínit, že je třeba připravit prezentaci fotografií, vystříhnout důležitou pasáž ve videu, které chtějí přehrát, nebo připravit slidy prezentace v PowerPointu nebo jiném prezentačním programu.

Úkoly:

Připravit slidy prezentace a vložit do nich připravený text - Martina, Tomáš

Vystříhnout vybrané pasáže z videa - Karel, Hedvika

Seřadit fotografie do galerie - Lída, Helena

Připravit si, co řekneme k prezentovaným fotografiím - všichni

2. Fáze: Přípravy prezentace

Cíl: Žáci připravují prezentaci.

Metoda: Společná práce

Postup:

1. Žáci pracují na úkolech, které si stanovili.

3. Fáze: Nácvik prezentace

Cíl: Žáci nacvičují prezentaci.

Metoda: Nácvik prezentace

Postup:

1. Na konci hodiny si žáci vyzkouší průběh prezentace. Vyjdou z toho, co si domluvili během předchozího semináře.
2. Učitel dává žákům zpětnou vazbu a tipy k vylepšení a vyzývá žáky, aby se ohodnotili i sami navzájem – co se jim líbí a co naopak nelíbí, co by vylepšili apod.
3. V závěru hodiny si žáci zopakují, co mají mít s sebou či je třeba ještě připravit, a připomenou si, kdy a kde prezentace proběhne.

4. Fáze: Prezentace

Cíl: Žáci odprezentují výsledky pocitového mapování.

Metoda: Prezentování

Postup:

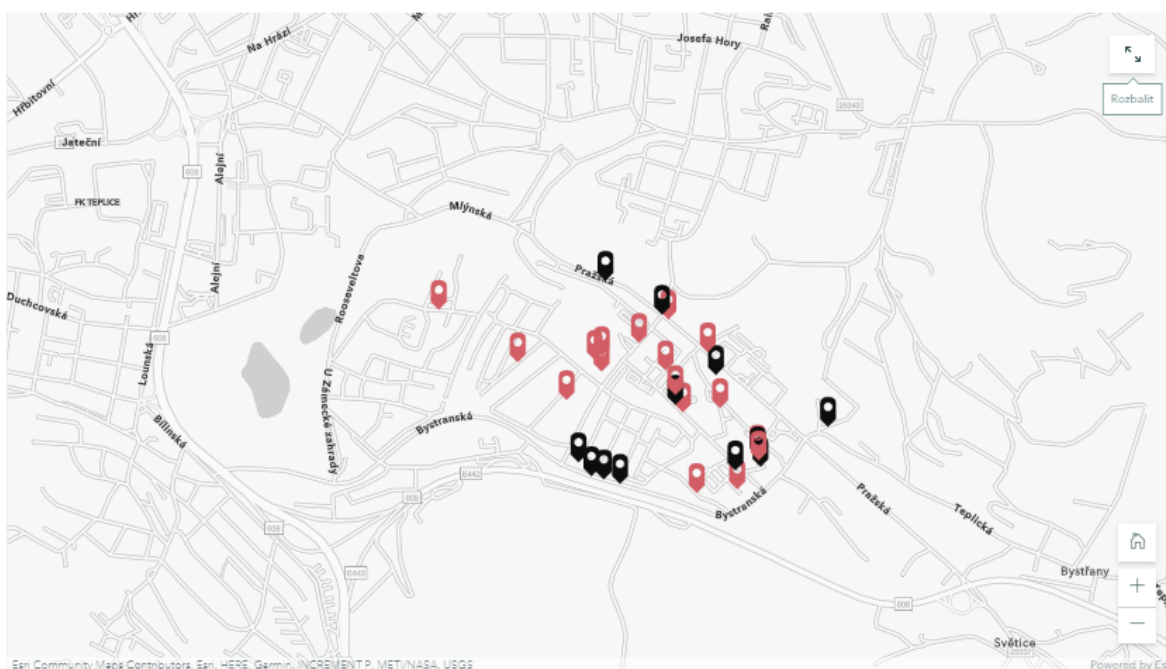
1. Žáci odprezentují pocitové mapy i materiály, které nasbírali v terénu podle plánu, který si domluvili.

TIP:

Během testování programu nebyla kvůli pandemii Covid-19 možná prezentace naživo před zástupci samosprávy. Proto připravil učitel se žáky prezentaci pocitových map na webové stránce <https://arcg.is/1Hq4uL>. Kromě samotných map převedených do elektronické podoby obsahuje prezentace i fotografie z terénu, kam se žáci vypravili, a informace o jednotlivých fázích programu.

Prosetice – mapování pocitu bezpečí

Při mapování pocitu bezpečí žáci zvažovali, kde se cítí bezpečně a ví, že se jim v těchto lokalitách nemůže nic stát, a kde se naopak bojí např. nebezpečných přechodů nebo temných zákoutí. Místa, kde se žáci cítí bezpečně, jsou na mapě vyznačena růžově. Místa, kde se žáci necítí bezpečně, jsou na mapě vyznačena černě.

Zdroj: <https://arcg.is/1Hq4uL>.

10 min 20 min 15 min 30 min 15 min

5. Fáze: Diskuse se zástupci samosprávy

Cíl: Žáci diskutují se zástupci samosprávy.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. Žáci diskutují se zástupci samosprávy o pocitových mapách.
2. Žáci mohou klást zástupcům samosprávy různé dotazy a zástupci samosprávy by se měli vyjádřit k obsahu prezentace, resp. výstupům pocitového mapování.

TIP:

Kvůli pandemii mohli zástupci samosprávy na žákovskou prezentaci také zareagovat pouze korespondenčně. Jejich odpověď vypadala takto:

Zapojení žáků základních škol do projektu Pocitové mapy vnímáme jako skvělou příležitost pro školy, jak žákům zaktivnit výuku, prohloubit vztah k městu, ve kterém žijí, ve kterém se vzdělávají a v neposlední řadě pak samosprávám měst a obcí skýtá zajímavý pohled mladé generace na veřejný prostor.

Jako zřizovatele nás zájem školy se do projektu Pocitové mapy zapojit, rozhodně potěšil. Žáci 8. a 9. ročníku, kteří pod vedením své paní učitelky mapovali vybrané lokality města, odvedli dobrou práci. Zvolené oblasti mapování (čistota, pocit bezpečí, rušnost, vnímání prostoru, vlastní pocit a dalších skutečností), které žáci zkoumali, vnímá zcela jistě kdokoli z nás, kdo se v lokalitě Prosetic a centra města pohybuje. Webová prezentace je jako výstup z projektu velmi zdařilá. Většina negativních i pozitivních postřehů není pro vedení města překvapivá a zabývá se jimi. Přínosem pro samosprávu města však je v mnoha věcech shodný pohled na problematiku veřejného prostoru našeho města právě očima mladých lidí.

10 min 20 min 15 min 30 min 15 min

Otázky

Se spolužáky jste předvedli pocitové mapy zástupcům samosprávy.

Jak se vám prezentace povedla?

Oznámkuj výkon vaší třídy od 1 do 5 (jako ve škole).

Proč jsi ohodnotil/a váš výkon právě takto?

.....

.....

.....

.....

Co zajímavého ses dozvěděl/a od zástupců samosprávy, kterým jste představili pocitové mapy?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Časová dotace: 90 minut

15 min 30 min 30 min 15 min

Cíl: Žáci se dozví o tom, jak se mohou zapojit do rozhodování o městě, kde žijí, a reflektují celý program.

Pomůcky:

dokument **ZŠ_T9 Pracovní listy**

bonbony nebo jiná sladká odměna pro žáky

Úvodní text pro učitele

Učitel by si měl před posledním seminářem zjistit, jaké možnosti participace na rozhodování ve městě mají žáci základních škol. V některých městech pořádají diskuse se žáky, pocitová mapování, workshopy apod. Pokud město nic takého nerealizuje, lze se zeptat, na koho se mohou žáci obrátit, pokud by měli nějaký podnět či stížnost. Může to být např. pracovník odboru participace či rozvoje nebo někdo z odboru školství apod. Více informací prozradí na konkrétních úřadech nebo to lze dohledat na webových stránkách města.

V průběhu semináře jsou rozvíjeny tyto kompetence pro demokratickou kulturu:

Hodnoty

Program rozvíjí hodnotu demokracie, rovnosti a právního státu, když se žáci učí o tom, jak se mohou podílet na rozhodování o místě, kde žijí.

Postoje

V rámci semináře žáci posilují postoj občanské uvědomělosti, odpovědnosti i sebedůvěry.

Dovednosti

Z dovedností žáci nejvíce posilují samostatné učení a analytické a kritické myšlení.

Znalosti

Seminář prohlubuje znalosti a kritické porozumění světu politiky a lidských práv.

Zdroj: *Kompetence pro demokratickou kulturu* [online].

[cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

Podpůrná opatření pro žáky pocházející z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem:

Asistent pedagoga – pokud může učitel využít u žáků pocházejících z prostředí s nízkým sociálně-kulturním statusem asistenta pedagoga, je vzhledem k charakteru programu vhodné, aby tak učinil. Asistent pedagoga může žákům poskytnout individuální podporu, provázet je programem, nabízet podporu či dovysvětlení při vyplňování pracovních listů.

Metody výuky – metody monologické (výklad) a dialogické (diskuse), didaktická soutěž – zvolené metody podporují upevnění a zapamatování probíraného tématu, vedou k osvojování vědomostí pomocí opakování a procvičování. Didaktická soutěž podporuje motivaci žáků, mobilizaci sil, zahrnuje procvičovací i aktivizační aspekt. Zvolené metody jsou pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami přiměřené, přispívají ke srozumitelnosti, zvyšování koncentrace pozornosti žáků a ke zvýšení jejich motivace.

Organizace výuky – během výuky dochází ke střídání činností i forem výuky, je možné zvážit i změnu uspořádání třídy (např. sezení v kruhu, pracovní místa pro dvojice/trojice).

Hodnocení – slovní hodnocení žáků s důrazem na podporu rozvoje dovedností a vědomostí žáků, podpora sebehodnocení žáků (schopnost reflexe jejich výkonu u prezentace, reflexe vlastních možností, svých silných stránek a dovedností, které je vhodné dále rozvíjet), evaluace průběhu celého programu.

Pomůcky – pracovní listy s otázkami shrnující průběh celého programu.

Zdroje:

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2021-07-01].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101?porov=20200101#cast1>

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2021-7-1].

Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*.

Praha: Grada, 2007.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.

1. fáze: Reflexe prezentace

Cíl: Žáci si připomenou a ohodnotí průběh prezentace.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. Učitel žákům položí několik otázek k proběhlé prezentaci. Doporučujeme tyto otázky:
 - Jak se vám prezentace líbila?
 - Co se vám povedlo/nepovedlo?
 - Jak jste byli spokojeni s reakcí zástupců vedení města?

2. Fáze: Jak se mohu zapojit do rozhodování

Cíl: Žáci se dozví, jak se mohou zapojit do rozhodování o městě, kde žijí.

Metoda: Výklad, diskuse

Postup:

1. Učitel žákům řekne, že pocitové mapy jsou jednou z cest, jak mohou občané dát najevo spokojenost nebo naopak nespokojenost s veřejným prostorem ve městě, kde žijí.
2. Učitel se žáků zeptá, co mohou občané dál dělat, pokud jim něco v jejich městě nevyhovuje a chtěli by to změnit. Nechá žáky diskutovat chvíli ve dvojicích a poté je nechá sdělit jejich tipy nahlas.
3. Pokud to neřeknou sami žáci, může učitel shrnout různé možnosti, které občané mají, když chtějí ve svém městě něco změnit. Např.
 - Občané mohou volit v komunálních volbách ty zastupitele, s jejichž pohledem na budoucnost města souhlasí (aktivní volební právo).
 - Občané se mohou nechat zvolit do zastupitelstva a rozhodovat o městě přímo (pasivní volební právo).
 - Občané mohou navštěvovat schůze zastupitelstva, sledovat průběh rozhodování a dávat k rozhodnutím podněty či připomínky.
 - Občané mohou sepsovat petice či jinak protestovat proti tomu, co jim vadí (např. demonstrovat apod.).
 - Občané se mohou účastnit různých akcí pro veřejnost, kde vedení města zjišťuje názory obyvatel – např. prostřednictvím pocitových map, dotazníků, diskusí s občany apod.
4. Učitel zdůrazní, že k aktivní spoluúčasti na fungování města je potřeba sledovat, co se ve městě děje a jak a o čem rozhoduje městské zastupitelstvo.
5. Učitel může žákům poradit, na koho by se oni sami mohli obrátit, pokud by měli nějaký podnět směrem k vedení města, případně zda město samo nepořádá akce, na kterých zapojuje do rozhodování právě žáky základních škol.

3. Fáze: Rekapitulace programu

Cíl: Žáci si otestují, co se během programu dozvěděli.

Metoda: Soutěž

Postup:

1. Učitel rozdělí žáky do dvojic až trojic a každému jednotlivci rozdá **ZŠ_T9 Pracovní listy**.
2. Učitel postupně pokládá otázky z pracovních listů a žáci odpovídají. Kdo první správně odpoví na otázku, může dostat sladkou odměnu (např. bonbon).

4. Fáze: Reflexe programu

Cíl: Žáci vyhodnocují celý program.

Metoda: Diskuse

Postup:

1. V závěru programu se učitel žáků zeptá, co je během programu bavilo a co naopak nudilo. Učitel může s žáky také diskutovat o tom, jestli si myslí, že se občané mají podílet na rozhodování o podobě města, ve kterém žijí. Rovněž se může zeptat, co dalšího o samosprávě a zapojení občanů do rozhodování by se chtěli dozvědět. Tipy od žáků může učitel využít při plánování dalších seminářů.

Foto: Archiv MKC Praha.

TIP:

Program lze uzavřít také více interaktivně. Při testování programu na teplické základní škole jsme například v průběhu programu zjistili, že žáky v souvislosti s veřejným prostorem nejvíce zajímá street art a graffiti. V závěru programu jsme jim proto nabídli workshop pod vedením streetartového umělce. Žáci se naučili vyřezávat si šablony a používat sprej. Dozvěděli se také, kde se mohou street artu věnovat legálně. Výsledkem workshopu bylo několik mobilních ploch, které si žáci sami napsali a mohli je instalovat v prostorách školy.

Pokud se rozhodnete zpestřit žákům program podobným způsobem, můžete oslovit vedení města, zda není k dispozici legální plocha, kterou by žáci mohli použít a skutečně tak zasáhnout do veřejného prostoru.

Foto: Archiv MKC Praha.

15 min

30 min

30 min 15 min

Se spolužáky a spolužačkami jste odvedli kus práce. Pojd' si teď zopakovat, co nového ses během pocitového mapování naučil/a.

Otázky

Co je to pocitová mapa a co na takové mapě můžeš najít?

.....

.....

.....

.....

Zkus napsat tři příklady míst, která označujeme jako veřejné prostory.

.....

.....

.....

.....

Zkus napsat tři příklady míst, která označujeme jako soukromé prostory.

.....

.....

.....

.....

Vyjmenuj tři činnosti, kterým se věnuješ ve veřejných prostorech města.

.....

.....

.....

.....

Napadá tě něco, co ve veřejném prostoru nesmíš dělat?

.....

.....

.....

.....

Umíš vysvětlit, co je to diskriminace?

.....

.....

.....

.....

Co uděláš, když na tebe nebo tvé kamarády bude někdo agresivní, nebo vás bude diskriminovat? Na koho se obrátíš?

.....

.....

.....

.....

Na koho se můžeš obrátit, když budeš ve městě, kde žiješ, s něčím nespokojený/á?

.....

.....

.....

.....

Tiráž:

Pocitové mapování pro žáky základních škol

V roce 2021 vydalo Multikulturní centrum Praha, z. s.,

Náplavní 1, 120 00 Praha 2

Autoři textu: Tereza Cajthamlová s přispěním Lenky Müllerové
a Karolíny Pražákové

Korektury: Jan Sušer

Grafická úprava: Pavel Cápál

Foto a grafika: archiv Multikulturního centra Praha, z. s.,
Freepik.com

1. vydání